З Новым годам, з новым шчасцем

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 1 (410) | ГОД IX | 5 СТУДЗЕНЯ 1964 г. | ЦАНА 60 ГР.

СВЯТА СТАЛАСЦІ

1 студзеня г.г. споўнілася 45 год з таго дня, калі стварылася БССР — першая ў гісторыі беларуская дзяржава. Ці за гады свайго існавання Рэспубліка прайшла вялікі шлях? Давайце заглянем у мінулае. Да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Беларусь была адной з самых адсталых ускраін царскай Расіі. Прамысловасці амаль ніякай. Сельская гаспадарка ў заняпадзе. Малазямелле і бясхлебіца душылі вёску. «Тэхніка» ў сельскай гаспадарцы — саха, серп і цэп.

Беларускага мужыка зямельныя магнаты, абшарнікі і царскія чыноўнікі не лічылі чалавекам. Родная мова ў школах не выкладалася. Самастойнасць Беларусі? Развіццё нацыянальнай культуры? Аб гэтым і гутаркі быць не магло. Больш 80 працэнтаў насельніцтва было непісьменным. Ні адной вышэйшай навучальнай установы. Малярыя і сухоты — звычайныя спадарожнікі мужыка-беларуса. Адзін доктар на 10 тысяч чалавек! Тысячы і тысячы беларусаў пакідалі родны край, шукаючы працы і хлеба далёка за акіянам. У канцы XIX і пачатку XX стагоддзяў больш чым паўтара мільёна сыноў і дачок Беларусі нястача загнала на чужыну.

З перамогай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Беларусі пачалася новая эпоха, эпоха культурнай рэвалюцыі. Найважнейшым дасягненнем яе з'яўляецца тое, што яна падняла да актыўнай творчасці ўсіх беларусаў, вырвала іх з цемры

(Працяг на стар. 6).

«Палесся чар — лясныя нетры, твань глухая». — так спявалася ў папулярнай перадваеннай песні. Прывабна? Так. Тады прапануем падарожжа ў будучыню гэтага цікавага кутка Беларусі. Правадніком для чытачоў «Нівы» згадзіўся быць вядомы беларускі пісьменнік Тарас Хадкевіч. На старонцы 6 чытайце яго артыкул «Мост паміж марамі».

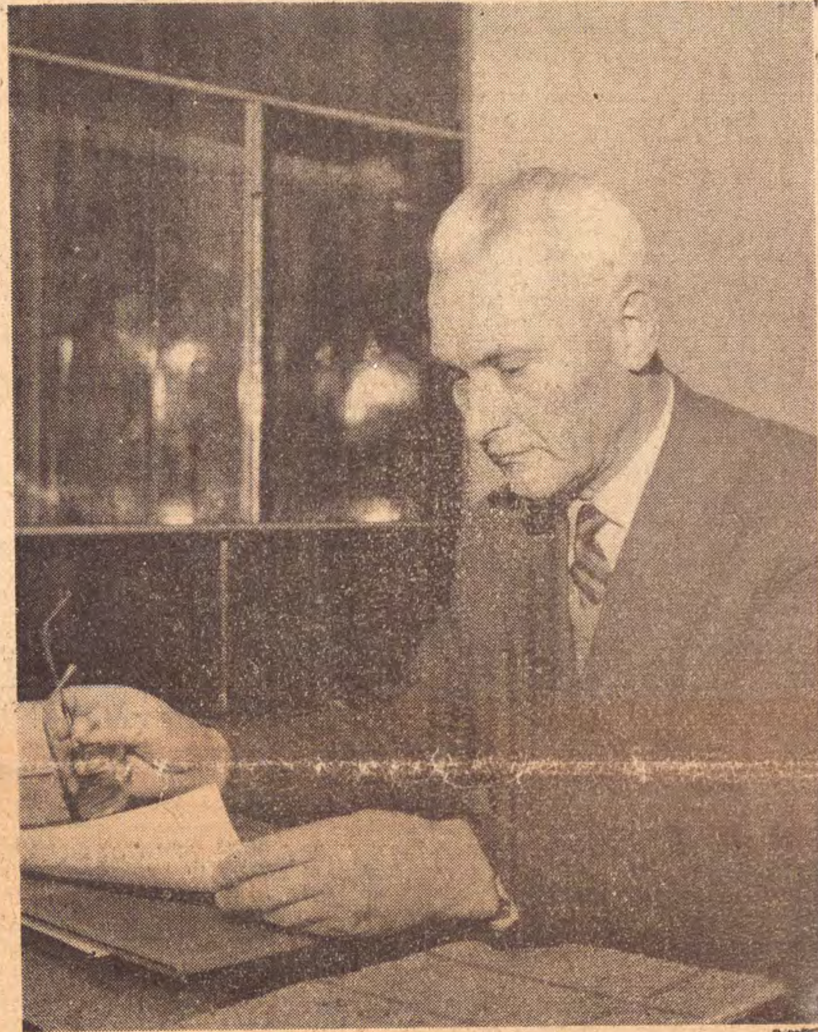

СВЯТОЧНАЯ НОЧ У МІНСКУ

СТАРТАВАЯ

(НАВАГОДНЯЕ ІНТЭРВ'Ю «НІВЫ» СА СТАРШЫНЁЙ ПРЭЗІДЫУМА ВАЯВОДСКАЙ РАДЫ НАРАДОВАЙ У БЕЛАСТОКУ СТЭФАНАМ ЖМІЙКО).

1964 год — дваццаты год пасляваеннага жыцця Беласточчыны. Якія найважнейшыя, на Вашу думку, дасягненні маюць за гэты час сяляне нашага ваяводства?

Каб ацаніць усю велічнасць дасягненняў нашай народнай дзяржавы за апошнія 20 год, трэба было б вярнуцца ў думках да першых пасляваенных дзён і ўявіць сабе, ад чаго мы пачыналі.

Беластоцкая вёска ў перыяд санацыі прадстаўляла сабой карціну поўнай гаспадарчай і культурнай запушчанасці. Раздробленыя і ўбогія вёскі не маглі прымяняць ніякіх навейшых сродкаў апрацоўкі зямлі. Застой у прамысловасці стрымліваў адплыў з сельскай гаспадаркі маладых рук, якія неміласэрна эксплуатаваліся абшарнікамі і вясковымі багачамі.

У час вайны сельскай гаспадарцы Беласточчыны былі нанесены асабліва вялікія страты, якія аблічваліся на дзесяткі мільярдаў злотых. У 1944 годзе засталося незасеяна 300 000 гектараў зямлі, у тым ліку каля 150.000 га аблогаў. Значна абніжыліся ўраджаі і зменшылася пагалоўе жывёлы.

Аднаўленне разбуранай гаспадаркі народная ўлада пачала ад увядзення даўно чаканага сялянамі дэкрэту аб сельскагаспадарчай рэформе. Было падзелена паміж сялянамі ў 1944—46 гадах звыш 450 маёнткаў. Першым у Польшчы быў падзелены маёнтак Дабрынёўка ў Беластоцкім павеце. Каля 13 тысяч беззямельных сялянскіх сямей атрымала гаспадаркі, 10 тысяч карлікавых гаспадарак было павялічана. Дзесяткі тысяч сялянскіх сямей з перанаселеных вёсак пераехалі на вернутыя землі. на но-

(Працяг на стар. 4)

МІХАСЬ КАЛАЧЫНСКІ

Яліна ў гасцях

Яліну ў госці запрасілі
Як прадстаўніцу ад лясоў,
Ад хвой-царыц, ядлоўцаў сініх,
Ад пахкіх смол і верасоў.

Лясной красуні абяцалі
Прыём з бенгальскім аганьком,
І весялосці шум, хоць самі
Шумок трымалі пад замком.

Яна ж любіла весні пошум
Сваіх равеснін і сясцёр.
Расяны звон, снягоў парошу
І водблескі пазнюткіх зор.

Хацела, каб на тых на званых
Гасцінах позна ўначы
Не галгатня гудзела п'яных,
А песні, з сэрца ідучы.

Прыйшла яліна, і заўсёды
На вечарах пад Новы год
Стаіць лясоў зялёных новых,
І смех, і жарты — на ўвесь рот.

З выпадку Калядных Сьвят
РЭДАКЦЫЯ шле
самыя сардэчныя пажаданні

Стары і новы год

Якім быў 1963 год ва ўяўленні звычайнага чалавека, таго чалавека, які неабыякава ставіцца да пытанняў вялікай палітыкі, таму што, як ніколі дагэтуль, сплятаюцца яны з яго ўласным, штодзённым жыццём. Мы ў гэтым ані трошкі не пераўвялічваем, ведаючы добра, што сёння кожны чалавек разумее глыбокі сэнс міру і сувязі з ім **яго ўласнага** жыцця, што вайна — гэта таксама **яго ўласная,** а не толькі кагосьці там смерць. Зацікаўленне радавога чалавека пытаннямі вялікай палітыкі вынікае таксама з усведамлення, што ў арсеналах усіх дзяржаў на свеце знаходзіцца ўжо звыш 50 мільёнаў адзінак ТНТ расшчапляльных матэрыялаў. А гэтага ж хопіць, каб атамнымі і вадароднымі бомбамі некалькі разоў знішчыць нашую прыгожую зямлю.

Усведамленне гэтага факта выклікае зусім натуральную людскую рэакцыю супроць гонкі ўзбраення, у абароне міру і мірнага сужыцця між народамі. Вядома, што палітыкі, якія найлепш разумеюць, да чаго давяла б сучасная вайна, таксама непазбаўлены жаданняў перш за ўсё захаваць мір. Калі ж будзем шукаць найбольш тыповай з'явы ў палітыцы мінулага года, дык сцвердзім, што дамінавалі пошукі мірных вырашэнняў спрэчных пытанняў.

1963 год увойдзе ў гісторыю як год, у якім быў падпісаны ў Маскве дагавор аб частковай забароне ядзерных выпрабаванняў. Гісторыя напэўна будзе таксама памятаць аб тым, што гэты першы крок па дарозе да поўнага раззбраення быў вынікам настойлівай палітыкі Савецкага Саюза, палітыкі, якая здабыла сабе актыўную падтрымку з боку трох мільярдаў людзей на свеце. Робячы падлікі за мінулы год, мы не можам забываць аб гэтай падтрымцы. Калі, менавіта, Маскоўскі дагавор быў падпісаны, калі канцэпцыі бязатамных зон з'яўляюцца зноў прадметам сур'ёзных дыскусій і калі вялікія дзяржавы дасягнулі паразуменне ў тым, каб космас не выкарыстоўваўся для пераносу ядзерных снарадаў, дык сталася гэта таксама ў выніку націску грамадстваў свету на правадыроў імперыялістычных дзяржаў.

Скажам шчыра, што ў 1963 годзе кіраўнікі рада заходніх дзяржаў, напр., Кенедзі, Спак, Х'юм, Сені і другія, далі шмат доказаў рэалізму і ўлічэння інтарэсаў грамадства ў палітычным дыялагу Усход — Захад. За свой рэалізм і ўмеркаванне прэзідэнт ЗША заплаціў жыццём. Гэтае забойства напэўна ўвойдзе ў гісторыю як праява адраджаючайся фашысцкай ідэалогіі і фашысцкага руху ў краінах, якія дагэтуль ганарыліся т.зв. абсалютнай дэмакратыяй. Маюць, мабыць, шмат рацыі тыя, хто прыпамінае, што гітлерызм на досвітку свайго існавання з'яўляўся толькі рухам фанатычных адзінак, а неўзабаве прынёс свету страшэнную вайну. Як і многія людзі, баюся, што нават нешматлікія сёння амерыканскія фашысты могуць значна больш пашкодзіць краіне, чым гэта зрабілі мардуючы прэзідэнта Кенедзі. Не веру толькі, каб магла існаваць нейкая выразнейшая аналогія паміж гітлераўцамі і сённяшнімі фашыстамі. Не веру, напрыклад, каб члены арганізацыі Джона Бірха маглі ў будучыні прадстаўляць для свету такую пагрозу, як гэта было ў выпадку гітлераўцаў. Не веру таму, што сёння зусім інакш склалася міжнароднае становішча. Я пераканаэны, як кожны звычайны чалавек, аб велізарнай магутнасці сацыялістычных дзяржаў, а перш за ўсё Савецкага Саюза, урад якога лічыць зараз магчымым зменшыць вайсковыя расходы на 600 мільёнаў рублёў. Гэта для мяне пераканаўчы доказ сілы.

Так, 1963 год быў павучальным урокам таго, як можна развіваць міжнародныя адносіны, абапіраючыся на прынцыпы мірнага суіснавання дзяржаў з рознымі грамадска - палітычнымі сістэмамі. 1963 год — гэта перыяд, у які, дзякуючы перагаворам, даволі рэдка, нягледзячы на ўсё, падалі выстралы, было найменш забітых і раненых. Хтосьці нават падлічыў, што 1963 год быў першым у пасляваеннай гісторыі годам, у якім больш людзей загінула ў выніку розных няшчасных выпадкаў, чым у бітвах. Зразумела, добра было б, каб з паверхні зямлі згінулі і гэтыя выпадкі, прычыняючыя людзям смерць. Аднак, мяркую, што і такім мінулагоднім балансам можам цешыцца.

Свет з дня на дзень мудрэе і мае ўсе шанцы для таго, каб не толькі ператрываць, але і каб здзівіць нас новымі цудоўнымі здабыткамі чалавечага розуму. Ад сэрца ўзаемна пажадайма сабе гэтага!

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Ад 1960 года Галоўнае праўленне БГКТ сістэматычна праводзіць радыёгутаркі на беларускай мове праз радыёвузел у сямі мясцовасцях Беласточчыны: Бельску, Гайнаўцы, Гарадку, Дуброве, Мілейчыцах, Сакольцы і Сямяцічах.

Гутаркі нядоўгія, усяго 15-мінутныя, але вельмі цікава рэдагаваныя, кранаючыя розныя тэмы.

Адным з найбольш актыўных з'яўляецца радыёвузел у Дуброве з пастаянным дыктарам Іванам Кіндзюком. Напрыклад, у мінулым годзе Іван Кіндзюк правёў у радыёвузле звыш 30 гутарак на беларускай мове. Закраналі яны такія тэмы, як сельская гаспадарка, мова і этнаграфія, гісторыя, дзейнасць БГКТ, жыццё БССР і іншыя.

ГАВОРЫЦЬ РАДЫЁВУЗЕЛ

Варта адзначыць, што Іван Кіндзюк цікава праводзіць гэтыя радыёгутаркі. Пасля прачытання зместу ён, як звычай, настаўляе грамафонную пласцінку з прыгожай песняй, музыкай ці гумарам. Амаль пасля кожнай яго гутаркі на адрас радыёвузла прыходзяць лісты слухачоў з падзякай, заўвагамі і пажаданнямі. Гэта сведчыць аб тым, што гутаркі на беларускай мове сталі папулярнымі ў асяродзі, якое абслугоўвае Дуброўскі радыёвузел. Кожны тыдзень слухачы чакаюць, калі з радыёкропкі пачуецца: «Добры вечар. Гаворыць радыёвузел у Дуброве. Слухайце чарговую радыёперадачу на беларускай мове»...

(вб)

Хай плыве песня

Пасля летняга перапынку хор Галоўнага праўлення БГКТ пачаў сваю працу. Пад кіраўніцтвам новага дырыжора Мечыслава Шыманскага першы раз выступіў ён перад удзельнікамі ўрачыстай акадэміі, наладжанай у памяшканні ГП БГКТ для адзначэння 46-ай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. З гэтай нагоды просім дырыжора адказаць нам на некалькі пытанняў.

— Як вы ацэньваеце мастацкі ўзровень хора?

— На аб'ектыўную ацэнку яшчэ ранавата. Хор, праўду кажучы, быў арганізаваны зусім нанова. Зараз налічвае ён 40 асоб. Палавіна сярод іх — гэта людзі новыя, якія дагэтуль яшчэ не спявалі ў ніякім хоры. Сістэматычныя рэпетыцыі пачалі мы толькі ад першага верасня. Аднак я спадзяваюся добрага. У членаў хору добрыя галасы і шмат ахвоты. Знойдуцца людзі, з якіх можна будзе зрабіць нават салістаў. Трэба толькі многа працаваць, каб адпаведна ўставіць галасы. І тут маю жаданне: неабходна, на маю думку, павялічыць колькасць рэпетыцый з адной у тыдзень да, прынамсі, трох у тыдзень, асабліва цяпер, на пачатку нашай працы.

— У хор прышлі новыя людзі. Як складаюцца адносіны паміж членамі?

— Тыя дзяўчаты і хлопцы, што запісаліся ў хор, хочуць па-сапраўднаму сябраваць з песняю. І гэта іх усіх аб'ядноўвае. Яны ўжо пазнаёміліся, пасябравалі, нават (пры выдатнай дапамозе кіраўніцтва Таварыства) паспелі наладзіць ужо свой першы сяброўскі баль.

— Ці не намераны вы пашырыць калектыў?

— Хацеў бы, каб наш хор налічваў 60—70 асоб. Таму ўсіх тых, хто ўмее і хоча спяваць, ахвотна бачыў бы ў нашым хоры. Асабліва патрэбны нам мужчынскія галасы.

— Шчыра дзякую за гутарку і жадаю вам высокага прызнання ў слухачоў і незмаўкаючых апладысментаў на канцэртах.

В. Рудчык

фота аўтара

СПОРТ

ГОД АШЧАДНАСЦІ

На календары з'явілася дата: 1 студзеня 1964 года. Ведаем, з якімі поспехамі мы ўваходзім у гэты год. Ведаем таксама, колькі і што трэба будзе ашчаджаць, каб 1964 год закончыць дадатным балансам.

Польскі спорт часова аказаўся ў цяжкім становішчы. Датацыі, прызначаныя для спартыўных саюзаў, зменшаны на 800 тыс. злотых. Зменшаны сумы на будовы і рамонты. Як бачым, у новым годзе трэба будзе жыць ашчадней, г. зн. лепш гаспадарыць, стараннней прыглядзецца да кожнай выданай залатоўкі і намагацца здабыць яе сваімі сіламі.

Праўду кажучы, на Беласточчыне датацыі на развіццё спорту, спартыўныя будовы і рамонты не зменшыліся ў параўнанні з 1963 годам, аднак спорт і турыстыка развіваюцца ў нас з кожным месяцам усё лепш, а тым самым і патрабуюць больш выдаткаў. Паспяховая рэалізацыя ўсіх гэтых задач павінна прынесці нам шмат задавальнення. 1964 год — год 20-годдзя існавання спорту ПНР — гэта год алімпійскай і цэнтральнай спартакіяды. Таму мы павінны старацца ўтрымаць колькасна шырокі авангард, каб ён мог паспяхова бараніць наш сцяг на міжнародных сустрэчах.

Вялікая праца чакае нас у галіне папулярызацыі спорту. І ў першую чаргу трэба ўмацніць і развіваць здабычы на спартакіядах. Справа заключаецца ў тым, каб арганізоўваць новыя гурткі фізічнай культуры, грамадскім чынам рабіць спартыўныя пляцоўкі, арганізоўваць падрыхтоўку грамадскіх кадраў суддзяў і дзеячоў. Усё гэта трэба зрабіць тым самым коштам, як у 1963 годзе.

І так мінуў яшчэ адзін год. З гэтай нагоды хочам выразіць і свае пажаданні. Жадаем, каб год 20-годдзя Народнай Польшчы, год спартакіяд у гонар 1000-годдзя Польскай дзяржавы і Алімпійскіх гульняў прынёс нам шмат поспехаў рэкордаў, і каб мы мелі больш мільёнаў людзей плаваючых, бегаючых, планіруючых — адным словам, дужых і здаровых.

Л. Тарасевіч

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

МОЙ ШЛЯХ ДА КПЗБ

У 1925 годзе, маючы 15 год, я ўступіў у рады Камуністычнага Саюза Моладзі Заходняй Беларусі. Іншай дарогі я не бачыў і не мог сабе нават уявіць. Патрэбу актыўнага ўключэння ў барацьбу ўспрымаў я вельмі проста: яна была для мяне зусім яснай, зразумелай, неабходнай і не выклікаючай ніякіх сумненняў. Адкуль такая станоўчая рашучасць і «глыбокая» свядомасць сышла на мяне? А можа тут уздзейнічала на маю маладую уражлівасць рамантыка нелегальшчыны, рамантыка геройства?

Калі сёння пераглядаю ўвесь свой дагэтуляшні жыццёвы шлях, сягаючы наймалодшых часоў дзяцінства, часоў, калі ўжо пачынаў успрымаць акружаючыя жыццёвыя з'явы, дык знаходжу зразуменне і вытлумачэнне таго, што мая рашучасць уключыцца ў барацьбу не зрадзілася аж так раптоўна і не была рамантычным парывам. Маё дзяцінства праходзіла ў такіх абставінах, якія безумоўна спрыялі і ўплывалі на фармаванне псіхічнай уражлівасці на крыўду, на фармаванне бунтарскага характару.

З расказаў бацькі ведаю, што быў ён ад наймалодшых сваіх гадоў парабкам: служыў у багатых сялян, т. зв. кулакоў, а пасля ў памешчыцкіх маёнтках. У часы Рэвалюцыі 1905 года служыў у маёнтку графа Касакоўскага ў Вялікай Бераставіцы, у якім вялікія ўплывы мелі эсэры (сацыялісты рэвалюцыянеры). Арганізаваную эсэрамі забастоўку батракоў царскія казакі зламалі нагайкамі. Важакоў забастоўкі, між імі і бацьку, граф выгнаў з работы, даючы ім такія пасведчанні, з якімі не маглі атрымаць работы ні ў адным маёнтку. Гэта змусіла бацьку шукаць работы ў горадзе. Выехаў у Беласток, дзе пачаў працаваць чорнарабочым на чыгунцы. Такіх, як бацька, было нямала. І знаходзілі яны прыпынак і хлеб у Беластоку.

Часта сыходзіліся да нас сябры бацькі і доўга ўвечары гутарылі аб сваіх справах. Маючы 5—6 год, я любіў, схаваўшыся ў куток, прыслухоўвацца розным іх апавяданням.

У 1915 годзе, у час першай сусветнай вайны, былі мы эвакуіраваны ў глыб Расіі ў горад Пензу, дзе бацька далей працаваў на чыгунцы. Пражытыя ў Пензе шэсць гадоў найбольш хіба і спрыялі фармаванню ў будучым маёй рэвалюцыйнай свядомасці і мелі ўплыў на выбар жыццёвага шляху.

Пачаў я вучыцца ў Пензе ў царскай школе, але ўжо ў другім годзе вучобы школа стала новай, савецкай. Памятаецца мне, як мы вывучалі і спявалі рэвалюцыйныя песні. З таго часу засталіся ў маёй памяці словы «Інтэрнацыянала» і такіх рэвалюцыйных песень, як «Смело, товарищи, в ногу» і «Вихри враждебные веют над нами».

Кіраўніком школы, у якой я вучыўся, быў настаўнік, якога рэвалюцыя вызваліла з пензенскай турмы. Быў ён бальшавіком. Памятаю, як у 1920 годзе вясною наш кіраўнік, ужо ў вайсковым адзенні, адыходзячы на фронт развітваўся з намі. Памятаю, як мы, школьная моладзь, з ахвотай і радасцю ўдзельнічалі ў дэманстрацыях з чырвонымі сцягамі і песнямі.

Жылі мы ў Пензе недалёка вакзала, і гэта, мабыць, было прычынай таго, што ў нашай хаце часта збіраліся чыгуначнікі — бацькавы сябры. Даходзіла часта між імі да гарачых спрэчак на розныя палітычныя тэмы, а найчасцей, здаецца, спрачаліся на рэлігійныя і царкоўныя тэмы. Чаму рэлігійныя і царкоўныя справы?

У той час знаходзіўся ў Пензе вядомы ў Расіі архірэй — бунтар Уладзімір, заснавальнік т. зв. «жывой царквы», якая не прызнавала ўстаноўленай царом царкоўнай улады, ваявала супроць царскага самадзяржаўя і таму была праследавана царскімі ўладамі. Сам архірэй Уладзімір да рэвалюцыі знаходзіўся ў турме. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ён, згодна з царкоўным прынцыпам, што «кожная ўлада паходзіць ад Бога», прызнаў савецкую ўладу законнай, народнай і заклікаў народ да барацьбы супроць буржуазнай контррэвалюцыі. Архірэй Уладзімір прыходзіў на агульнаграмадскія сходы, на якіх прымаў удзел у спрэчках на тэмы рэлігійных догмаў, даказваючы, што вера ў Бога не зна-

(Працяг на стар. 4)

Літаратурная старонка

ВІКТАР РУДЧЫК

1.

Тры залпы, быццам маланкай, разрэзалі спрадвечную цішыню могілак. Іх рэха змяшалася з грукатам зямлі і каменняў, што сыпаліся на сасновыя, свежагабляваныя дошкі звычайнай труны.

— Бывай, бывай, Ванька! Бывай, Ванюшка!

Рэха паўтарала журботнае развітанне міліцыянераў са сваім таварышам.

Потым усе раз'ехаліся. Стала зноў ціха. Сумна шумеў вяковы лес і неяк трывожна крычалі гракі.

Засталася толькі яго маці. Ляжала побач... у заняпалай ад старасці магіле, пад звычайным драўляным крыжом.

2.

Гарачы попел прыпякаў босыя пяткі, але Ваня стаяў на месцы, быццам раптам прырос да зямлі, быццам не меў чатырнаццаці год. Шырока адкрытымі вачыма бяздумна блудзіў па пажарышчы, як бы нічога не бачыў. Толькі дзесьці ў глыбіні мозгу адна за адной сыпаліся іскры, спалучаліся разам і ўжо бушавала полымя, велізарнае полымя... Чырвона - жоўтымі языкамі страляла ў неба, чорным, едкім дымам паўзло ды скручвалася па зямлі... танцавала, бы віхар, енчыла, як чэрці на лысай гары. Урэшце ўвесь ён гарэў тым самым ашалелым полымем, якое чатыры дні таму паглынула... яго дом, хлявы, гумно і... матку, і старэйшага брата, і братаву жонку.

І вось на фоне чырвонага, крывавага неба, сярод бушуючага полымя ўздымаліся, плылі рукі... незвычайнай велічыні рукі... Ад гэтых рук звісаюць жылы і гінуць у агні, а кожная жыла — рака, пульсуючая жывой кроўю. Шырока растапыранымі пальцамі нервова грабуць гэтыя рукі і дым, і паветра, і агонь. Як бы літасці прасілі, як бы ратунку шукалі. Гэта ж рукі...

— Мама, мамачка, мама! — крычыць хлапчук так голасна, як толькі можа, і голас яго, здаецца, яшчэ мацней раздувае смяротнае полымя.

Раптам нейкі велікан у чорным мундзіры з чэрапам над казыркам задзертай уверх шапкі пахіляецца над ім, хапае яго за горла, а голас велікана прыглушае трэск агня.

— Eine verfluche Schwein — zum Feuer!

— Eine verfluche Schwein — zum Feuer!

Зямля ўцякае з-пад ног і Ваня ляціць у бездань...

— Забярыце яго! — крычыць нейкая жанчына. Падыходзіць бацька Юльян.

— Ваня, сыночак мой, сіратамі пакінулі нас гады... — хрыплым голасам гаворыць ды туліць сына да сэрца. Яго словы расплываюцца ў аднастайным лямантце жанчын.

Мужчыны моўчкі доўгімі віламі разгортваюць попел, адвальваюць недагарэўшыя бярвенні і беражліва дастаюць з пажарышча косці 5-ці асоб — яшчэ чатыры дні таму зусім здаровых.

3.

Хата Юльяна стаяла за вёскай пад самым лесам. Часта заходзілі туды партызаны.

Быў якраз святочны дзень. Юльян пачаставаў прыбыўшых партызан самагонкай. Стала весела.

Раптам раздаліся вінтовачныя і аўтаматныя выстралы, пачуліся гарклівыя галасы:

— Halt! Halt! Halt!

Партызаны выскачылі з хаты, прыпалі да вуглоў.

Юльян з малодшым сынам уцёк, схаваўся ў суседняй вёсцы. Здолеў толькі забраць з сабой унучку. Жонку, старэйшага сына і нявестку жандармы схапілі ў хаце пад лесам, прыгналі да іх яшчэ солтыса і нямога Ваську.

У вёсцы запахла кроўю.

4.

Сход гуртка Саюза барацьбы маладых закончыўся пазнавата, але Ваня не мог чакаць да ранку, каб аб'явіць бацьку сваю пастанову. Ён жа браў, як кажуць, лёс за рогі, распачынаў новае жыццё. Не мог тады чакаць.

Юльян памармытаў, пачмыхаў крыху і ўрэшце адазваўся:

— Ну, чаго табе?

— Запісваюся, тата, у міліцыю.

— Чаго?!

— У міліцыю запісваюся. На сходзе гаварылі, каб запісацца маладым.

Юльян урэшце цалкам апрытомнеў. Сеў на ложку, падрапаўся па грудзях і, звесіўшы галаву, доўга штосьці абмяркоўваў.

— А я думаў дом пачаць будаваць, гаспадаркай як след заняцца, — неяк сумна прагаварыў бацька.

— За нашых... за маму, Мікалая... За Вольгу... хачу...

— ...І жыць няма нам дзе... і ўнучку — маленства дагледзець неяк... Ажэнішся, думаў... — гаварыў Юльян, як бы думаў уголас, а словы яго былі цяжэйшыя ад жалеза, сумнейшыя ад смерці.

— Не турбуйся, тата! — весела і, як яму здавалася, пераканаўча адазваўся Ваня. — Будзе ў нас дзяржаўны, казённы дом. У горадзе! Такі, якога ў жыцці ты не бачыў, аб якім не марыў. Пабачыш! Жыццё, эх жыццё, тата, чакае нас! Толькі з бандытамі пакончыць...

Юльян асцярожна, быццам не хочучы, расцёр па шчацэ вялікую, цяжкую слязіну.

5.

У полі пахла рунеючым жытам.

«Будзе добры ўраджай, — падумаў капрал Янка Баран. — Хопіць людзям хлеба».

— І табе хопіць, — прагаварыў у голас, кіруючы вочы на тлумак, які трымаў на руках. У тлумку штосьці паварушылася.

— Чаго? — адазваўся возчык.

— Не да вас гавару, — адказаў капрал. — Паганяйце хутчэй, гаспадар! Так мы да вечара не дабярэмся ў камендатуру.

Возчык не вельмі ахвотна сцебануў каня.

— Ды і хацелася вам, капрал, такую дарогу ісці за нейкім там грэшным падкідышам...

Капрал Янка сурова бліснуў вачыма.

— Гэтакі наш абавязак... Праўда, малады грамадзянін Народнай Польшчы? — нахіліўся над тлумочкам, з якога выставаў пунсовы тварык дзіцяці. — Слухай, што табе скажу: маці твая і бацька твой — сволачы. Вось што!

Дзіця, быццам зразумела гэты суровы прысуд, расплакалася.

— Ну, нічога, нічога... — гойдаючы яго на руках, прыгаварваў капрал.

— Ну, супакойся! Чаго раз'ехаўся? Адправім цябе ў дзяцінец. Вырасцеш, вучыцца будзеш. Інжынерам нейкім станеш...

Не дакончыў слова. З жыта, што хвалямі пералівалася па абодвух баках дарогі, раздаўся выстрал і куля прасвісцела ля самага вуха. Паявіліся галовы бандытаў.

Капрал Янка Баран у момант кінуў у салому крыклівае дзіця, схапіў аўтамат і пусціў доўгую чаргу ім насустрач.

— Паганяй! — загадаў гаспадару.

Конь поўнай сілай ірвануў наперад і... зараз зваліўся на бок.

Янка адбіваўся без перапынку. Не чуў нават, што дзве бандыцкія кулі ўжо прабілі яму цела, не бачыў, што салома зафарбоўваецца яго кроўю. Урэшце аўтамат замоўк. У дысках не стала патронаў. Час лічыўся ў часцінах секунды...

Над жытам ізноў паявіліся галовы бандытаў. Яны скокамі набліжаліся да фуры, залiваючы яе безупынным агнём.

Янка схапіў гранату, вырваў зубамі кальцо ды падняўся на руку, каб узяць размах...

Раптам штосьці, бы маланка, бліснула яму перад вачыма... і ў адзін момант ізноў пацямнела...

Толькі хрыплы голас дзіцяці ўсё яшчэ прыглушаў рэха апошніх выстралаў. Яно хацела жыць.

6.

— Ну, будзьма здаровы, дзедку!

— На здароўе, дачушка! — адказаў Юльян, адным глытком асушваючы глыбокі кілішак. — Жадаю табе, мая ты ўнучанька, усяго найлепшага ў тваім жыцці.

— Горка, горка! — пачалі крычаць з усіх бакоў. Юльян моўчкі паставіў кілішак перад маладымі, адвярнуўся, зайшоў у камору, і абапершы сваю пасівелую галаву аб вушак, ледзь чутна заплакаў.

Хто яго ведае чаго ён плакаў: з радасці ці ад гора?

А вясельнікі гулялі яшчэ два дні.

САКРАТ ЯНОВІЧ

НІНКА

У руках Нінкі пахне язмін і кружыць галаву жар яе шчакі. Ты ідзеш з ёю побач і чырванееш перад знаёмымі, аж урэшце кажаш:

— Глянь, як упіўся наш Рыгор!?

Смяешся са спеву мужчын ля гасподы.

— Учора Рыгор біў жонку і сына.

Ты радасны і зусім не разумееш, што гаворыць табе яна. Доўга блукаеш з ёю ў цішы.

Над ранам зароў Рыгор:

— Горка рэдзька ды ядуць, ух-ха!

Кепска замужам ды йдуць, ха-ха-ха!!!

На дзверы завішчаў Рыгораў сынок.

— Баюся, — сказала Нінка.

Ты захацеў прытуліць яе, але яна адвярнулася.

— Баюся, — сказала яшчэ раз.

А па хатах нясецца ўжо розгалас, што жаніцца будзеш і вяселле на Яна павінна быць.

ВАЙСКОВАМУ

Маці з бацькам старыя ад зімы не бачылі цябе, сынок. Прысядзь на зэдліку ля печы гарачай ды паталкуй з імі аб свеце шырокім, сынок. Няхай сабе восень вые пазавугеллю, а ты не хадзі нікуды, адпачні, сынок. Пасля свята зноў паедзеш на службу далёкую, дык дай нацешыцца табою, сынок.

Каб уцехі гэтай хапіла на год цэлы.

ПАПАЎНЯЮЦЦА ПАЭЗІІ СТРОЙНЫЯ РАДКІ

Яшчэ не так даўно, у верасні, мы адзначалі выхад зборніка вершаў жменькі мясцовых паэтаў п. з. «Беластоцкі альманах». А вось ізноў прыемная нечаканасць — з асобнымі зборнікамі сваіх твораў выступілі **Тадэуш Сокал і Збігнеў Слёнчка.**

Т. Сокала мы, уласна кажучы, трошкі ўжо ведаем. У мінулым годзе ў №35 «Нівы» была змешчана падборка яго вершаў у перакладзе Рыгора Лясуна. У кароткай творчай біяграфіі паэта адзначалася тады, што Пазнаньскае выдавецтва рыхтуе яго зборнік п. з «Дарога да сябе». І вось сёння ляжыць перад намі гэты зборнік, якому хочам удзяліць увагу.

Першае сутыкненне з вершамі выклікае прыемнае ўражанне. Выразна адчуваецца тут ужо творчая сталасць аўтара, яго добрае валоданне мастацкімі сродкамі вобразнасці паэтычнага радка. На многіх творах Т. Сокала ляжыць выразны адпячатак асабістых, парою інтымных перажыванняў. Знойдзем тут трошкі любоўнай лірыкі — гэтай бадай што першакрыніцы кожнай паэтычнай творчасці. Аднак асабліва запамінаюцца вершы, у якіх аўтар велічае водную стыхію, велічае хараство прыроды. Відаць закаханы ён у ёй бязмежна:

Ды хадзіць бы сляпы я не здолеў
закахаўся ў рачное раздолле
загубіўся у лесе навек я
лісце рву і кладу на павекі.

(«Захапленне»)

У «Ніве», акрамя гэтага верша, знойдзем таксама беларускія пераклады твораў «Памост», «Адпачынак», «Апошні ліст», якія ўключаны ў зборнік «Дарога да сябе».

Моцна гучыць апошні твор Т. Сокала «Мае яўрэі» як водгук аўтара на іх пагром у ФРГ у 1956 г. Гэта не толькі пратэст супроць злачынства, але і шчырае, сардэчнае слова ў адрас сяброў - яўрэяў з незабыўных школьных год. Ды і наогул вершы Т. Сокала, умудронага жыццёвым, парою суровым вопытам, аддаюць непадкупнай чалавечнасцю, шчырасцю.

Усё, што людское, мне радня...

— вось словы з верша «Памост», якія, мабыць, найглыбей вызначаюць характар зборніка Тадэуша Сокала.

«Збліжэнні» — гэта загаловак зборнічка нізкі паэтычных твораў Збігнева Слёнчкі. Зборнік з'явіўся ў выданні Люблінскага выдавецтва. Аб творчых спробах паэта мы гаварылі ўжо пры нагодзе абмяркоўкі «Беластоцкага альманаху», дзе м. ін. знаходзіцца яго кароткая паэма п.з. «Тут ёсць маё месца», знамянальная любоўю да Беластока. У супрацьлегласці да зборніка Т. Сокала, які ў асноўным прытрымоўваецца традыцыйных канонаў паэзіі, З. Слёнчка адыходзіць ад іх, шукаючы арыгінальнасці ў форме і змесце, намагаючыся сказаць сваё слова. Трэба адзначыць, што таксама, як і ў «Беластоцкім альманаху», не заўсёды гэта аўтару ўдаецца. Надта ж часта прыбягае ён, мы б сказалі, к своеасаблівым кодам, якіх расшыфроўка мусіць толькі яму і вядома. Мы аднак пакрыўдзім паэта, калі не адзначым яго поспехаў. Вось прыпаў нам да спадобы твор «Пісьмо на расставанне», асабліва, апошняе — трэцяе пісьмо. Тут і сапраўдная паэтычная вобразнасць і шчырае, радаснае ўспрыняцце навакольнага свету. Выклікае ўражанне вобраз летняга дня, створаны паэтам у вершы «Дождж». У паасобных творах аўтара трывога за хараство прыроды, якую бязлітасна знішчаюць людзі. У вершах «У лесе» і «Непатрэбнае аб непатрэбным» выступае ён у абарону гэтага зямнога хараства, у запамінальных вобразах рысуе нам усю яго прывабнасць.

Вітаючы сёння два новыя зборнічкі вершаў беластоцкіх паэтаў Тадэуша Сокала і Збігнева Слёнчкі, хочацца пажадаць ім новых творчых поспехаў, новых вартасных, каштоўных твораў!

М. КАНАПАЦКІ

ЛЮДЗІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

УСЕ ДАРОГІ ВЯДУЦЬ У БЕЛЬСК

15 год... Многа гэта ці мала? Нельга сказаць, што гэта мала. Нельга, асабліва ў наш час, калі кожны год, кожны дзень багаты падзеямі і зместам. Нельга сказаць, што гэта мала, калі ўспомнім, што падыходзім мы да 20 гадавіны існавання нашай Айчыны —. Народнай Польшчы. А колькі ж усяго зроблена за гэтыя 20 год! За адны 20 год! Пражылася цэлая вялікая і багатая эпоха. Значыць, 15 год — перыяд немалы. 15 год у жыцці чалавека, які ўсімі нервамі сваёй істоты звязаўся з тым, што выносім цяпер як справу найважнейшую, з выхаваннем чалавека.

15 год дырэктарам беларускага ліцэя. Сотнямі лічаны выпускнікі, якіх клапатлівай рукой праводзіў у свет, і далейшы лёс якіх не перастаў быць часткай яго жыцця. Вялікімі дзесяткамі лічаны людзі з вышэйшай адукацыяй — інжынеры, лекары, эканамісты. Ведае пра іх, любіць хваліцца імі як уласнымі дзяцьмі. А прыйшлі да яго з вёсак Бельшчыны нясмелыя, часта бедна па-вясковаму апранутыя. Прышлі і прыходзяць.

Для выпускніка Беларускага ліцэя ў Бельску, ці як у скарачэнні гаворыцца, для выпускніка Кастыцэвіча, усе дарогі вядуць у «сваю школу». Вучоны чалавек з Уроцлава і Варшавы, Познані і Гданьска, час ад часу заглянуўшы на Беласточчыну, не міне свайго дырэктара. Новая школа, пабудаваная пры вялікіх намаганнях дырэктара Кастыцэвіча, узвышаецца на ўзгорку бельскіх плянтаў: яна зборны пункт шматлікіх яго выхаванкаў.

Яраславам Васільевічам завуць яго вучні. Так сама і тыя, якія выйшлі ўжо ў людзі. Многа што змяняецца, толькі не гэтае імя і не гэты чалавек. А таксама не змяняецца пачуццё любві да «нашага дырэктара» Яраслава Васільевіча Кастыцэвіча. Гэта не праходзіць, не змяняецца.

Стаім на парозе Новага Года. Яшчэ адзін год у жыцці чалавека, які 15-ы год дырэктарам нашай вялікай школы, да якога вядуць усе сцежкі яго выпускнікоў.

У гэты ўрачысты момант гэтымі сцежкамі бягуць думкі з жаданнем: шчаслівага Вам, Яраслаў Васільевіч, Новага Года і прыемных хвілін на дырэктарскім цвёрдым крэсле.

Вера Лeўчук

ГАСПАДАРЫ

У грамадскай радзе, як звычай, журналіста прымаюць даволі афіцыйна. Наведвальнікаў тут заўсёды хапае. Папяркоавай працы таксама хоць адбаўляй. А тут яшчэ адказвай на яго назойлівыя пытанні! Ды і не заўсёды адразу зразумееш, у які бок ён гне, да чаго вядзе гутарку. Скажы нешта не так, дык зараз і размалюе ў газеце. Такую атмасферу адчуваеш у большасці нашых рад, калі наведваеш іх за пошукам нейкага цікавага матэрыяла.

У Шудзялаўскай ГРН, на Сакольшчыне, працаўнікі таксама не зусім гаворкія.

— Ну што ж у нас цікавага, — адказвае старшыня Міхась Весяловіч.

— Нарыхтоўкі выконваем нядрэнна, а складчынамі на грамадскі фонд будовы школ занялі ў мінулым годзе другое месца ў павеце. Усё ідзе працёртай дарогай, нічога новага.

— Хіба толькі што новы млын будуем, — уключаецца ў размову сакратар прэзідыума Мар'ян Ярашэвіч.

— Уласным коштам?

— А якім жа? Ці ж заўсёды нам спадзявацца на дзяржаўныя сродкі?

Усё ж пабудова млына ўласнымі сродкамі — не штодзённая ў нас справа. Таму мы даўжэй затрымаліся на гэтым пытанні.

Шудзялаўская грамадская рада адна з большых на Сакольшчыне. Да яе належыць 18 вёсак. Жыхары іх выключна ўтрымоўваюцца з працы на гаспадарцы. У горадзе ці мястэчку знайсці хаця нейкую дарыўчую працу не лёгкая справа. Усюды далёка. Даезд аўтобусам ПКС не вырашыць гэтай справы. Падзарабіць часам можна толькі ў лесе. Але і да яго не блізка. Беручы ўсё гэта пад увагу, грамадская рада ўзяла правільны напрамак на гаспадарчае ажыўленне сваёй аколіцы.

Да 1960 года ў Шудзялаве мела сваю цагельню Беластоцкае прадпрыемства тэрытарыяльнай прамысловасці. Дрэнная гэта была цагельня. Замест даваць прадпрыемству даход, яна штогод наносіла яму страты. Таму прадпрыемства вырашыла ліквідаваць цагельню. Але рада, як гаспадар сваёй грамады, інакш глядзела на гэтую справу. Сяляне пачалі будавацца. Мураваныя дамы стаюцца ўсё больш моднымі і таннейшымі. Няма такой вёскі, у якой чалавек не патрабаваў бы цэглы. За ёю ездзяць людзі ў Міхалова або ў Беласток. а гэта ж не малы шмат дарогі. Значыць, цагельня патрэбная. А калі так...

Прэзідыум грамадскай рады ў Шудзялаве, не зважаючы на тое, што прадпрыемства, ліквідуючы цагельню, вывезла даслоўна ўсе машыны і механізмы, патрэбныя да вырабу цэглы, вырашыў аднавіць яе і пачаць уласную прадукцыю. Пачалі рабіць цэглу ўручную. І ўсё ж у 1961 годзе цагельня дала радзе 62 тысячы злотых даходу. У наступны год яшчэ больш. Зараз шудзялаўская цагельня прадукуе 200 тысяч штук цэглы ў год. Большасць яе ідзе на патрэбы сялян уласнай аколіцы, а запатрабаванне ўсё ўзрастае. Цагельня мае сапраўды вялікія перспектывы развіцця, бо шудзялаўская цэгла мае папулярнасць сярод сялян.

На канце прэзідыума ГРН завяліся грошы. І зноў яго працаўнікі пагаспадарску абмеркавалі, як найлепш выкарыстаць гэтыя грошы.

У вёсках грамады моцна адчувалася адсутнасць млына, а некаторыя карысталіся нават сярэдневяковымі жорнамі. Не кожнаму ж зручна ехаць у Крынкі, Гарадок ці Саколку, каб змалоць осыпкі, на хлеб ці вальцоўку.

Прэзідыум вырашыў будаваць у Шудзялаве ўласны новы млын. Сесія рады аднагалосна падтрымала гэтую ініцыятыву. Усе машыны, патрэбныя да перамолу, ужо закуплены. Іх інсталююць спецыялісты з Беластока. Будуць і вальцы. Гаспадары спадзяюцца, што шудзялаўская вальцоўка не горшай будзе ад шудзялаўскай цэглы. У кожным выпадку гэта вельмі патрэбнае і выгаднае мерапрыемства для сялян усёй грамады. Ці з млына будзе даход? Напэўна. А грошы шудзялаўскай грамадзе вельмі патрэбныя. Хоць бы ўзяць пад увагу выгляд шудзялаўскіх гандлёвых крам. Старыя яны, цесныя, неахайныя. Патрэбны людзям і дом культуры, і злеўня, і агранамоўка, і добрая кузня. Думае аб гэтым грамадская рада, думае пагаспадарску, з перспектывай.

В. БАРШЧЭЎСКІ

АДЗІН З МНОГІХ

(Працяг са стар. 2)

ходзіцца ў супярэчнасці з савецкай уладай. Гэта рабіла яму і яго царкоўнаму напрамку вялікую папулярнасць.

Бацька мой быў вялікім сімпатыкам бальшавікоў, але і гарачым прыхільнікам архірэя Уладзіміра. Няверʼе бальшавікоў у Бога перашкаджала бацьку ўступіць у рады Камуністычнай Партыі. Ён быў не толькі моцна, але і актыўна веруючым — быў царкоўным старастам і прапагандыстам ідэйных прынцыпаў «жывой царквы».

У 1916 і 1917 гадах бацька мой пасцягваў у Пензу ўсіх нашых сваякоў, каго толькі ўдалося яму адшукаць у Расіі. Усіх забяспечыў кватэрай і працай. У 1918 годзе пачаўся паварот бежанцаў на бацькаўшчыну. Называлася гэта «едзем да хаты». Выехалі ўсе нашы сваякі, але мы не ехалі, хоць мая маці і маці бацькі дамагаліся выезду, каб «вярнуцца да хаты і зложыць косці ў роднай зямельцы». Урэшце, пілуючы бацьку некалькі год, бабы дабіліся свайго. У 1921 годзе бацька зарэгістраваўся на выезд у Польшчу.

Уладзімір СТАНКЕВІЧ

І ён будзе настаўнікам

Малы Юрка, сын кіраўніка Пачатковай школы ў Рыбалах, мае толькі 5 гадоў. У будучыні аднак хоча быць настаўнікам. і з сурʼёзнай мінай прымае ўдзел у пасяджэннях педагагічнага савета школы.

(п)

(Працяг са стар. 1)

выя гаспадаркі або на працу ў горад.

Наступныя гады напружанай працы радыкальна змянілі выгляд нашай вёскі. У выніку гэтага вёска не толькі была выцягнута з адсталасці, у якой знаходзілася ў гады санацыі, і былі залечаны раны, нанесеныя вайной, але дасягнула такой ступені развіцця, якога ніколі ў гісторыі не мела.

Найбольшым дасягненнем нашай сельскай гаспадаркі трэба лічыць праведзеную ў шырокім маштабе меліярацыю. Для нашай тэрыторыі гэта мае асаблівае значэнне, бо лугі і пашы займаюць у нас 32% плошчы сельскагаспадарчых угоддзяў.

У міжваенны перыяд меліярацыйныя работы абмяжоўваліся толькі асушэннем невялікіх плошчаў. Пасля вызвалення зметіяравана больш 100 тыс. га лугоў і паш і ўрэгулявана каля 1.100 км рэк і каналаў. Праведзена меліярацыя на вялікіх балотах: на Кувасах — 7000 га, у даліне ракі Нурац — 7600 га і на Сямецкім балоце ў Граеўскім павеце — 3000 га. Аб значэнні, якое прыдаецца меліярацыі, гавораць сумы капіталаўкладанняў, якія прызначаюцца на гэтыя мэты. У гэтай пяцігодцы капіталаўкладанні на меліярацыю складаюць чацвертую частку агульных выдаткаў тэрытарыяльнага плана.

Вельмі важным дасягненнем з'яўляецца электрыфікацыя. Больш палавіны ўсіх вёсак мае ўжо электрычнае святло.

Традыцыйная ручная праца і прымітыўныя сельскагаспадарчыя прылады ўсё больш выцясняюцца навейшымі сельскагаспадарчымі машынамі. Дзяржава прызначае на сельскую гаспадарку вялікія фінансавыя і матэрыяльныя сродкі. Угнаенні, сельскагаспадарчыя машыны, кармы, крэдыты — дзякуючы ўсяму гэтаму наша сельская гаспадарка змагла дабіцца такога хуткага падʼёму.

Вельмі вялікае значэнне для нашай сельскай гаспадаркі мела рэформа адміністрацыйнага падзелу вёсак. Былі тады створаны грамадскія рады нарадовыя, якія і сёння з'яўляюцца поўнымі гаспадарамі на сваёй тэрыторыі. Грамадскія рады як орган народнай улады маюць магчымасць лепш ведаць жыццёвыя патрэбы сялян, аказваць ім параду і дапамогу, а з другога боку праз удзел сялян у камісіях рад нарадовых пашыраюць грамадскую ініцыятыву, прыносячы гэтым вялікую карысць і прысяпашаючы агульнае гаспадарчае развіццё вёскі. Грамадскія рады як гаспадары на сваёй тэрыторыі прымаюць перспектыўныя і гадавыя гаспадарчыя планы і гэтым самым маюць рашаючы голас у найважнейшых справах на сваёй тэрыторыі.

Вынікам гэтых важных змен з'яўляюцца з кожным годам усё лепшыя гаспадарчыя дасягненні.

Ураджаі збожжа з 1 га ўзраслі ў параўнанні з першымі пасляваеннымі гадамі з 7 ц да 15 ц, бульбы — са 100 ц да 160 ц. У 4 разы ўзрасло пагалоўе жывёлы, а пагалоўе свіней — у 7 разоў.

Характэрнай з'явай грамадскіх перамен беластоцкай вёскі з'яўляецца абʼяднанне сялян у сельскагаспадарчыя гурткі. Дзякуючы працы гурткоў папулярызуюцца перадавыя метады агратэхнікі і заатэхнікі. Цяпер у ваяводстве існуе 1725 гурткоў, абʼядноўваючых 34.300 членаў. Велізарны крок зроблены ў галіне асветы. На беластоцкай вёсцы працуе каля 1520 падставовых школ, больш 180 школ сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, 90% вучняў вучыцца ў поўных сямігодках.

За перыяд народнай улады на вёсцы пабудавана

СТАРТАВАЯ

больш 350 светлых сучасных школ, у тым ліку нямала і для беларускага насельніцтва. Добра развіваецца мастацкая самадзейнасць, узнікаюць усё новыя і новыя мастацкія калектывы, папулярызуючыя на вёсцы рэгіянальныя і нацыянальныя песні і танцы.

З ростам сельскагаспадарчай вытворчасці, з развіццём асветы і культуры наша вёска робіцца ўсё больш заможнай. Хопіць толькі звярнуць увагу на тое, колькі сялянскіх сямей карыстаецца пральнымі машынамі, тэлевізарамі, матацыкламі і нават аўтамабілямі.

Аб стабілізацыі вёскі сведчыць і рост будаўніц-

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

Трацім азот і купляем... азот

У тэматыцы сельскагаспадарчага навучання і ва ўведзенай нядаўна праграме аграмінімума звяртаецца асаблівая ўвага на арганічныя ўгнаенні. Вядома, яны поўнавартасныя, маюць усе неабходныя для раслін рэчывы, павялічваюць перагнойны пласт глебы, паляпшаюць яе структуру і ўраджайнасць. Апрача ўсяго гэтага арганічныя ўгнаенні вытвараюцца ў сваёй гаспадарцы, або як некаторыя гавораць — задарма.

Добра ведаем звычай нашых сялян. Бегаюць за азотнымі ўгнаеннямі, а ў тым самым часе з гною ўлятучваецца якраз азот. У маштабе ваяводства атрымліваем ад жывёлы каля 5 млн. цэнтнераў гною. Дарослая жывёла дае ў адыходах столькі азоту, колькі мае ў сабе 2 ц азатняку.

У нашым ваяводстве распаўсюджана з'ява дрэннага, нядбайнага перахоўвання гною. У сярэднім страты складаюць каля 20%, а часам даходзяць і да палавіны яго вартасці. Калі прыняць за сярэднюю лічбу 1/5, дык беластоцкія сяляне трацяць столькі азоту, колькі мае ў сабе 20.000 ц. азатняку. Велізарныя страты! Адчуваем гэта яшчэ мацней таму, што мінеральных угнаенняў, асабліва азотных, усё яшчэ нехапае.

У чым заключаюцца памылкі? Пачынаюцца яны ўжо ў хляве. Справа ў тым, што нашы сяляне, хоць маюць магчымасць, не прымяняюць на падсціл торфу. Торф на гэтую мэту павінен быць слаба перагніўшы, мяккі,

(Працяг на стар 7)

ТАМ ДЗЕ НАРАУ ЦЯЧЭ

МУЖЫК — ХІТРУН

Здарылася гэта даўно. Тады яшчэ, калі Кутузаў гнаў з-пад Масквы напалеонаўскіх ваякаў. Але памяць аб хітрым мужыку Казмерчыку з хутара Таніца, што ў Беластоцкім павеце, па сённяшні дзень яшчэ жывая сярод сялян навакольных вёсак.

Набліжаліся каляды. Казмерчык грэўся на печцы. Раптам хтосьці забубніў у дзверы. У хату ўварвалася чалавек дзесяць — аблепленых снегам, закутаных у дзіўныя халаты. Трасліся ад холаду.

«Бог ты мой! — прамармытаў мужык. — Духі злыя ці як?»

Прыбыўшыя загаварылі незразумелай для Казмерчыка мовай. «Французы!» — здагадаўся мужык і яшчэ мацней затрэсліся ў яго рукі. З воласці, з Ялоўкі, даходзілі да яго лясной хаты самыя дзікія весткі аб паводзінах напалеонаўскіх войск.

Салдаты, не дагаварыўшыся з гаспадаром, палезлі на печку, прагнаўшы адтуль шматлікую сям'ю Казмерчыка. Незадоўга ўсе заснулі.

«Застрэляць, праклятыя!» — думаў Казмерчык, гледзячы на вінтоўкі, нядбайна пакінутыя ў кутку хаты. І раптам пад яго кудлатымі валасамі засвітала дабратворная ідэя. «Хвала табе, Божа мой!» — перахрысціўся мужык і асцярожна, быццам кот, пачаў наліваць ваду ў дулы вінтовак.

А мароз люты ўсё мацней заціскаў горла зямлі.

Ранкам салдаты прыказалі мужыку вывесці іх на трактавую дарогу. Казмерчык доўга блудзіў па бязмежным лесе, а тракту ніяк не знаходзіў. Салдаты цяжка дыхалі ўжо рэшткамі сіл. Урэшце здагадаліся.

— Прыб'ю! — загразіў іх камандзір. Казмерчык слоў не зразумеў, але дула вінтоўкі, нацэленае проста ў яго грудзі, паясніла яму іх сэнс. Паглядзеў на камандзіра. Твар яго гарэў чорнай злосцю. «Цяпер ужо можна, — сцвердзіў у думках. — Яны адсюль самі не выйдуць. Прападуць, як мухі!»

Скочыў убок са спрытам ліса.

— Стой! Стой! Стой! — пасыпаліся за ім галасы, а дулы ўсіх вінтовак накіраваліся за ўцякаючым мужыком. Пацягнуў за курок адзін, другі, трэці, чацвёрты... Ніводнага стрэлу. Кінуліся наўздагон, але мужык - хітрун быў ужо далёка.

ДУБ, РОГІ АЛЕНЯ, КАМЕННАЯ СЯКЕРА

Мясцовыя сяляне расказваюць і другія, не менш дзіўныя гісторыі.

Вось Мікалай Лаўрашук, селянін з вёскі Рыбакі, касіў сенажаць над Нарвай. Навокал па абодвух баках ракі распасціраўся шырокі, роўны луг, толькі дзе-нідзе ўпрыгожаны кустамі лазы. Ніхто, нават найстарэйшыя людзі ў вёсцы і аколіцы не памятаюць, каб рос тут які-небудзь лес. Раптам каса зачапіла за нешта цвёрдае. Селянін разгарнуў траву. З зямлі выставаў нейкі абгнілы сук. Паспрабаваў яго вырваць. Не ўдалося. Пачаў раскопваць. Дарэмна. На другі дзень прынёс сякеру, адрубаў галіну, што адкапаў папярэдняга дня і... забыў пра здарэнне.

На здымку: Лаўрашукоў таямнічы дуб.

Прайшло шмат часу. Сёлета над Нарвай праводзілі меліярацыю. На месцы, дзе Лаўрашук пашчарбіў касу, меліяратары адкапалі велізарны дубовы ствол. Знаходзіўся пад трохметровым слоем зямлі. Ніхто не ведае, адкуль ён мог там узяцца. Ад старасці нават у сярэдзіне пачарнеў. Колькі часу ён там праляжаў? 100, 200... 500 год? Ці ж быў ён законсерваваным астаткам калішняй дрыгучай пушчы? Мо' спецыялісты адкажуць на гэтыя пытанні.

Не адзіная гэта знаходка там, дзе цячэ Нараў. У высокіх берагах гэтай ракі, калі ападзе вада, тарчыць многа іншых, значна меншых па памеру ад лаўрашуковага дуба, старых, адгнілых дрэў рознай пароды. Яўген Баршчэўскі з Бандароў там жа знайшоў прыгожыя, падвойныя рогі аленя. Тырчалі ў беразе. Аленяў ніколі ніхто тут не бачыў.

Віктар Бура капаў гравій на ўзгорку за вёскай Рыбакі. Раптам на рыдлёўку трапіў нейкі камень. Селяніна зацікавіла яго форма: адзін канец плоскі, востры, другі — тупа абрэзаны, а па сярэдзіне дзірка, як бы на тапарышча. Дзіўна напамінаў гэты камень звычайную сякеру. І сапраўды была гэта каменная сякера, якою некалькі вякоў назад карысталіся нашыя продкі.

На дзіва цікавыя рэчы можна пачуць у гэтых вёсках над Нарвай.

В. РУДЧЫК

Фота аўтара

МЕХАНІЗАЦЫЯ І ЖЫВЁЛАГАДОЎЛЯ

КОМПЛЕКСНАЯ МЕХАНІЗІЦЫЯ

Тры грамады — Старакорніна, Чыжы і Новабеpазова — даюць больш палавіны сельскагаспадарчай прадукцыі Гайнаўскага павета. Таму гэтыя грамады вызначаны да комплекснай механізацыі. Зараз там ёсць шмат сельскагаспадарчых машын. Амаль кожны сельгасгурток мае па адным або некалькі трактараў. За 1964 і 1965 гады ўсе сельскагаспадарчыя работы будуць змеханізаваны і апрацоўка зямлі будзе адбывацца згодна з сучаснай агратэхнікай. Усё гэта будзе садзейнічаць павелічэнню ўраджайнасці палёў, сенажацяў, павелічэнню жывёлагадоўлі.

КАРОВЫ ЗАМЕСТ КОНЕЙ

Механізацыя апрацоўкі зямлі спрыяе змяншэнню колькасці коней. У грамадзе Старое Корніна (Гайнаўшчына) у канцы 1962 года налічвалася 680 коней і 1360 кароў. Нягледзячы на неспрыяльныя атмасферныя ўмовы, у 1963 годзе колькасць кароў павялічылася на 240 штук, а коней у грамадзе зменшылася на 41. Зараз налічваецца ў грамадзе 1600 кароў і 639 коней. Па колькасці кароў грамада Старое Корніна амаль дараўноўвае да сярэдняй ваяводскай (40,7 шт. на 100 га).

МАЛАКО НА ЯЗЫКУ

У каровы малако на языку, — гаворыць народная пагаворка. На жаль, пашы ў нас яшчэ дрэнныя, неадпойчы зусім без травы. У Гайнаўскім павеце больш 20-ці тысяч гектараў супольных паш, якія вельмі мала даюць карысці сялянам. Было б значна больш карысці, каб пашы загаспадараваць. Некаторыя вёскі па ініцыятыве сельскагаспадарчых гурткоў ужо зааралі свае пашы і засеялі іх травою. Да такіх вёсак перш за ўсё належаць Вялікія Тынявічы і Махнатае. Вялікія Тынявічы загаспадаравалі 60 га паш, а Махнатае — 80 га. Многія вёскі ў наступным годзе запланавалі давесці свае пашы да парадку. У Карыціскіх ёсць 52 га супольных паш. У 1964 годзе загаспадаруецца 20 га.

НЕ ТОЛЬКІ КОЛЬКАСЦЬ...

Да гэтага часу жывёлаводы звяртаюць галоўную ўвагу толькі на высокую малочнасць кароў. Безумоўна, гэта добра. Але было б яшчэ лепш, каб нароўні з колькасцю малака, сяляне не забывалі аб якасці, аб тлустасці малака. За адну адзінку тлушчу дзяржава плаціць вясной 55 гр., а зімой 65 гр. А за бялок у літры малака вясною плаціцца таксама 55 гр., а зімой 70 гр.

Тлустасць малака — надзвычай важная справа. Са 100 літраў малака з 3,5% тлустасці атрымоўваецца ў сярэднім 4 кілаграмы масла, а з гэтай колькасці малака з 5% тлустасцю ў малачарнях выходзіць 6 кг масла. Вось таму неабходна як найбольш звяртаць увагу на працэнт тлустасці малака.

Ад пародзістасці каровы і ад таго, чым і як яе кормяць, залежыць не толькі колькасць, але і якасць малака. Некалькі прыкладаў прывядзем з вёскі Старое Корніна, у Гайнаўскім павеце. Тлустасць каровінага малака ў Савы Герасімюка 3,5% тлушчу, у Надзі Баравік — 3,5%, Радыёна Лаўрыновіча 3,6%, Мікіты Божка 4,7%, Пятра Сурдэля 4,8%, Уладзіміра Назарука 4,9%, Матвея Якубовіча 5.0% і Івана Шпількі 5,4%.

Возьмем першага і апошняга гаспадара. Сава Герасімюк за 100 літраў малака атрымоўвае зараз 284 злотых, а Іван Шпілька 421 зл. Розніца на 137 зл. Значыць, Сава Герасімюк, каб атрымаць 421 зл., павінен прадаць не 100 літраў малака, як Іван Шпілька, а 148 літраў.

Факты гэтыя добра гавораць самі за сябе. Як бачым, неабходна заўсёды памятаць аб тлустасці малака, бо ад гэтага залежаць даходы гаспадароў. (мх)

тва. Запрацаваныя грошы селянін часцей за ўсё прызначае на разбудову сваёй гаспадаркі, на закуп машын.

З поўным перакананнем можна сказаць, што наша вёска ніколі яшчэ ў гісторыі не перажывала такога ўсебаковага развіцця і прагрэсу, як у перыяд народнай улады.

Як Вы сабе ўяўляеце беластоцкую вёску праз 20 год?

20 год — гэта даволі вялікі адрэзак часу, каб мо-

ПЛЯЦОЎКА

жна было канкрэтна сказаць, чаго мы дасягнем. Але тое, што скажу, не будзе прадуктам маёй фантазіі, гэта будзе прагноз, абаперты на дагэтуляшні вопыт, дасягненні і на прыблізнае аблічэнне з улікам усіх магчымасцей і ўмоў выканання гэтых вялікіх намераў.

Пастановы XIV Пленума ЦК ПАРП, прызнаючы будучую ролю сельскай гаспадаркі ва ўсёй эканоміцы, адчыняюць шырокія магчымасці далейшага развіцця гэтай галіны гаспадаркі.

Да наступнага 20-годдзя маем лепшы старт, бо ўжо не пачынаем ад руін, як гэта было ў 1944 годзе. Маем ужо добра развітую стартавую базу.

І так, за 20 год (а гэта ўжо будуць 80-ыя гады) беластоцкая вёска яшчэ больш зменіцца. Перш за ўсё праграма развіцця сельскай гаспадаркі прадугледжвае раяніраванне вытворчасці. Намячаецца стварыць 4 вытворчыя раёны з блізкімі кліматычнымі і глебавымі ўмовамі і згодна з гэтымі ўмовамі чадаць ім адпаведны напрамак развіцця.

Правільнае выкарыстанне прыродных умоў, адпаведнае ўгнаенне, механізацыя, развіццё кармавой базы, прагрэс у агра- і заатэхнічных метадах — усё гэта павінна даць значны ўзрост вытворчасці.

Далей будуць працягвацца ў шырокім маштабе меліярацыйныя работы. Спадзяемся, што праз 20 год будзе закончана меліярацыя на ўсіх зялёных угоддзях і застанецца толькі правесці дрэнаж на 170 тыс. гектарах ворнай зямлі.

Разам з прагрэсам у сельскагаспадарчай вытворчасці хутка будуць развівацца і іншыя галіны вясковага жыцця. Плануецца будова каля 500 новых падставовых і прафесіянальных школ з 4.000 класных пакояў. Гэта будуць сучасныя школы з навейшымі навуковымі дапаможнікамі, прызначаныя для падрыхтоўкі кадраў спецыялістаў для новай вёскі. Намечана да 1980 года пабудаваць на вёсках каля 160 дамоў культуры. Вясковыя дамы культуры павінны быць месцам сходаў насельніцтва, народных гулянняў, будуць мець глядзельныя залы на 100 месц са сцэнамі, бібліятэку, чытальню, пакой для працы мастацкіх калектываў. Каля такога дома культуры будзе спартыўная пляцоўка.

Значна будзе пашырана сетка кіназалаў на вёсцы. Агульны лік месц у вясковых кіназалах узрасце з 3 000, існуючых цяпер, да 14 000 у 1980 годзе. У бліжэйшыя 20 год электрыфікацыяй будуць ахоплены ўсе вёскі ваяводства. Разам з павелічэннем вытворчасці будуць расці і даходы сялян, а значыць, павысіцца жыццёвы ўзровень. Павінны знікнуць саламяныя стрэхі, непраезныя дарогі, уступаючы месца перадавым формам будаўніцтва.

Якія будуць Вашыя пажаданні для чытачоў «Нівы» ў новым годзе?

Наймацнейшае маё пажаданне — каб споўніліся ўсе прагнозы. Бо гаспадарчы і культурны прагрэс ваяводства прынясе ў выніку ўзрост дабрабыту яго жыхароў.

Ад усяго сэрца жадаю чытачам «Нівы», як і ўсяму грамадству Беласточчыны, каб як найхутчэй і ўсё мацней маглі адчуць дабрадзействы сацыялістычных перамен як у грамадскім, так і асабістым жыцці.

Жадаю шчаслівага Новага 1964 года і шмат, шмат далейшых год, пражытых у шчасці і здароўі.

МОСТ паміж морамі

ТАРАС ХАДКЕВІЧ

Прырода шчодра надзяліла Савецкі Саюз водным багаццем. Але не так, як гэта часам бывае трэба, размясціла рэкі і азёры. Часта вады шмат там, дзе яна менш патрэбна, і наадварот, не хапае яе ў густа населеных раёнах. Праектыроўшчыкам новых водных транспартных шляхоў даводзіцца ўжо цяпер браць пад увагу папраўкі, якія ўносіць вада.

У наш час і асабліва ў апошнія гады узрос грузапаток з поўдня ў Прыбалтыку і назад. Пашырэння патрабуюць і некаторыя транспартныя шляхі паміж Савецкім Саюзам і шэрагам еўрапейскіх краін.

Таму ўзнікла пытанне аб будове глыбакаводнага канала з Чорнага мора ў Балтыйскае, які пройдзе праз Беларускае Палессе. У сувязі з гэтым перад Палессем адкрываюцца новыя вялікія перспектывы для яго далейшага эканамічнага і культурнага росквіту. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі Палессе было найбольш адсталай акраінай Беларусі. У глухіх палескіх вёсках была пагалоўная непісьменнасць.

За гады Савецкай улады на Палессі, як і па ўсёй Беларусі, адбыліся велізарныя перамены. Асушаны сотні тысяч гектараў забалочаных зямель, якія пераўтвораны ва ўраджайныя палі, сенакосы і добрыя выганы. У гарадах выраслі прамысловыя прадпрыемствы. Яшчэ задоўга да Айчыннай вайны была ліквідавана непісьменнасць і ўведзена абавязковае сямігадовае навучанне.

Упершыню ідэя пракласці прамы шлях ад Дняпра да Балтыкі ўзнікла больш двух стагоддзяў назад. Ужо тады эканамічнае развіццё прыбалтыйскіх і цэнтральных раёнаў Усходняй Еўропы настойліва патрабавала паляпшэння сувязі паміж імі. У 1804 годзе Днепр быў спалучаны з Нёманам праз Прыпяць і раку Шчару невялікім каналам, па якім можна было з цяжкасцю перацягваць мелкія баркасы. Першая сусветная вайна перарвала гэту транспартную нітку.

Частка новай воднай магістралі — ад Херсона да вусця Прыпяці — ужо цяпер прыгодна для праходу буйнатанажных суднаў. Значыць, асноўныя работы па стварэнню трасы будуць весціся на тэрыторыі Беларусі. У друку, у навуковых колах, у праектных арганізацыях ужо сёння ідуць сур'ёзныя размовы аб «Палескім Гібралтары».

Марскія судны з Ленінграда і другіх портаў Балтыйскага мора ідуць у Адэсу складаным і доўгім шляхам: Балтыйскае мора, Кільскі канал, Атлантычны акіян, Гібралтарскі праліў, Міжземнае мора, затым — Дарданелы, Басфор. Гэты шлях мае даўжыню каля 7.000 км.

Стварэнне новага шляху ўнясе змены не толькі ў геаграфію перавозак, але і ў размяшчэнне прадукцыйных сіл на тэрыторыі Савецкага Саюза. Шматлікія карысныя выкапні Прыдняпроўя, Палесся і Прыбалтыкі падсунуцца дзякуючы гэтаму воднаму шляху за граніцы іх сучаснай эканамічнай цягі.

Амаль на дзве з паловай тысячы кіламетраў з поўдня на поўнач працягнецца праз Днепр і Нёман траса Чарнаморска - Балтыйскага глыбакаводнага шляху. Гэты шлях у два разы карацейшы, чым праз Гібралтар або Волга - Донскі канал.

Новы канал, па якім пойдуць марскія судны з асадкай у некалькі метраў, будзе пракладзены на вадараздзеле рэк Ясельды і Шчары і спалучыць Нёман з Прыпяццю ў раёне Пінска.

Каб водную трасу Чорнае мора — Балтыйскае мора ўвесці ў карыстанне, трэба пабудаваць на Дняпры і Нёмане 13 гідравузлоў, 4 з якіх на Дняпры ўжо дзейнічаюць. Паглыбіць, пашырыць і выпрастаць каля чатырохсот кіламетраў рэчышча Прыпяці, выканаць каля 137 мільёнаў кубаметраў земляных работ. Канал паміж Прыпяццю і Нёманам будзе адным з буйнейшых у свеце. Па даўжыні ён уступіць першынства толькі Беламорска - Балтыйскаму, а па аб'ёме прац — Панамскаму, але пакіне ззаду канал імя Масквы, Суэцкі, Волга - Донскі і Кільскі.

«Толькі зімой, калі будуць замярзаць рэкі, мы будзем вымушаны карыстацца Дарданеламі і Гібралтарам, — гаварыў тав. М. С. Хрушчоў на лістападовым Пленуме ЦК КПСС у 1962 годзе, — а ўвесь астатні час з Балтыкі ў Чорнае мора і ў адваротным напрамку грузы пойдуць праз Днепр і Нёман. Гэта мае велізарнае народна - гаспадарчае значэнне».

Па рацэ Прыпяць трэба будзе на самай справе прапускаць двайны паток суднаў — да існуючага ўжо Днепра-Бугскага канала і да Нёмана.

Цікава, што ўся сістэма каналаў Чарнаморска-Балтыйскага воднага шляху будуецца па прынцыпе самацёку вады. На «перавальным» адрэзку канала вада пойдзе самацёкам, яе падніме Мерчыцкае вадасховішча, зробленае ў вусці Ясельды.

Да каскаду магутных гідраэлектрастанцый на Дняпры дойдзе і каскад на Нёмане. Дзве новыя гідраэлектрастанцыі будуць пабудаваны на Бе-

(Працяг на стар. 7)

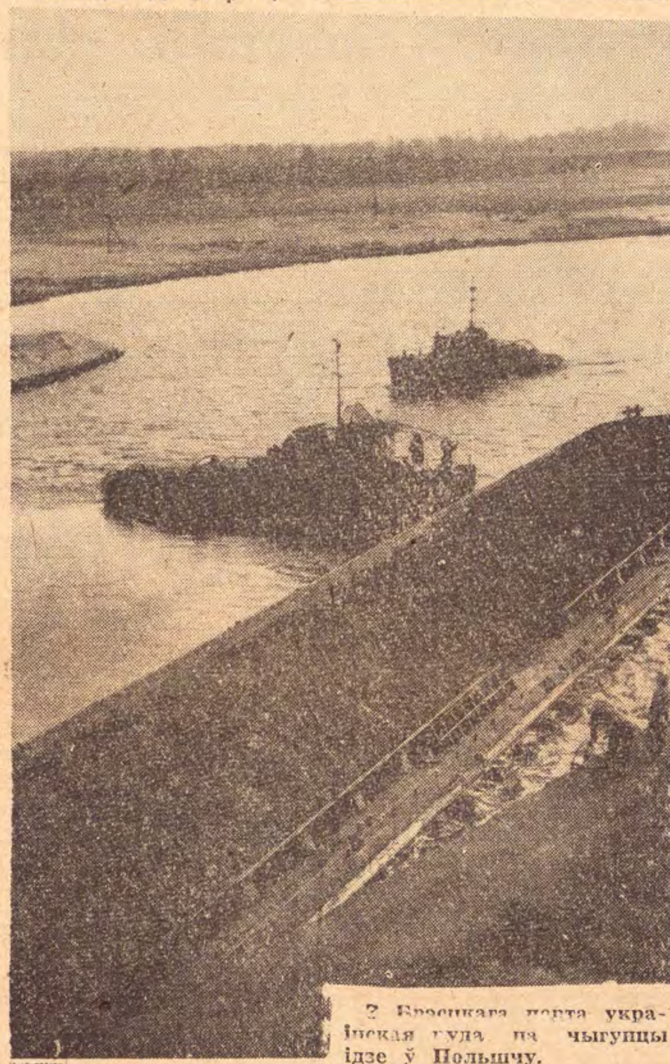
СВЯТА СТАЛАСЦІ

(Працяг са стар. 1)

і адсталасці. Важным вынікам культурнай рэвалюцыі ў Беларусі з'явілася стварэнне масавых кадраў новай, народнай інтэлігенцыі. Вырашэнне гэтай задачы садзейнічала нябачнаму раней прагрэсу краіны, выхаду яе разам з іншымі рэспублікамі Савецкага Саюза на першае месца ў свеце па ўзроўню развіцця навукі, тэхнікі, мастацтва. Беларусь стала краінай перадавой навукі і высокай культуры. Мае сваю Акадэмію Навук, 25 вышэйшых навучальных устаноў, многа тэхнікумаў, спецыяльных навучальных устаноў. Па колькасці студэнтаў на кожную тысячу насельніцтва Беларусь даўно перагнала ЗША, Англію і Францыю.

Тое, што беларускі народ у такі кароткі час дасягнуў прызнаных усім светам вялікіх поспехаў у галіне навукі, тэхнікі і культуры, сведчыць аб творчай актыўнасці і энтузіязме народных мас, а гэта ў сваю чаргу з'яўляецца вынікам іх высокай свядомасці і культуры. Гэтыя поспехі не зваліліся з неба, яны здабыты народам у складанай і цяжкай барацьбе за сваю будучыню.

Савецкай Беларусі ідзе сорак шосты год. Рэспубліка, можна сказаць, уступіла ў гады сталасці. Адзначаючы свята беларускага народа, і мы далучаемся да ўсіх тых пажаданняў людзей добрай волі, якія жадаюць Савецкай Беларусі новых поспехаў у будаўніцтве шчаслівай будучыні.

З Брэсцкага порта украінская руда па чыгунцы ідзе ў Польшчу.

ЗБОРНІК „РУСКА-БЕЛАРУСКІЯ СУВЯЗІ"

«Руска - беларускія сувязі» — так называецца зборнік дакументаў, падрыхтаваны кафедрай гісторыі БССР Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя У. І. Леніна і Цэнтральным архівам старажытных актаў.

Тры гады збіраліся дакументы, якія характарызуюць шматвяковыя вузы брацтва рускага і беларускага народаў. Было выяўлена звыш чатырох тысяч дакументаў, што датычаць руска - беларускіх сувязей у XVI — XVII стагоддзях; 700 з іх, якія маюць найбольшую цікавасць і навуковую каштоўнасць, увайшлі ў зборнік.

Дакументы характарызуюць шырокі і разнастайны руска - беларускі гандаль. Значную цікавасць маюць матэрыялы аб вызваленчай барацьбе народных мас Беларусі, а таксама баявой садружнасці рускага і беларускага народаў.

Значная колькасць дакументаў асвятляе дзейнасць выхадцаў з Беларусі ў Расіі. Яны паказваюць што беларусы ўнеслі свой пасільны ўклад у скарбніцу рускай культуры.

Большасць матэрыялаў публікуецца ўпершыню.

Прачнуўшыся раніцай у арыштанцкай «Сатурна», Рудзін ўбачыў, як за акном шалее завіруха, і нечакана для сябе ціха рассмяяўся: вось і прыйшла зіма; усё ідзе сваёй чаргой, як трэба.

За прайшоўшыя чатыры дні яго двойчы выклікалі на допыт. Першы раз, апрача Андросава, на допыце прысутнічаў вядомы Рудзіну маёр, які ўвесь час маўчаў, не зводзячы вачэй з Рудзіна. Андросаў глухім голасам паведаміў, што атрымаў пацверджанне паказанняў Рудзіна, і задаў некалькі чыста фармальных пытанняў. Рудзін зразумеў, што ён выкліканы толькі для паказу сідзячаму на канапе маёру.

Другі раз Рудзіна прывялі да Андросава ўчора — ён запоўніў апытальны ліст і напісаў абавязацельства «сумленна выконваць загады ваеннай разведкі Германіі».

Прачытаўшы напісанае Рудзіным абавязацельства, Андросаў палажыў яго на стол і з ледзь прыкметнай усмешкай сказаў:

— Цяпер і вы ў маіх руках.

Рудзін здзіўлена падняў бровы.

64

— Чаму я? Дык вы, Андросаў, не ў мяне ў руках. Вы ў руках сваіх уласных.

Андросаў паведаміў, што неўзабаве з Рудзіным будзе гаварыць хто-небудзь з большага начальства.

— Будзьце асцярожны, тут працуюць не дурні, — ціха сказаў ён.

Зіма зусім не радавала палкоўніка Зомбаха. Калі дагэтуль зімовыя халады былі для яго не больш, чым адным з аргументаў у размовах аб становішчы і перспектывах Цэнтральнага фронта, дык цяпер зіма стала і яго асабістым бытам. Учора Зомбах хацеў з'ездзіць у Оршу, дзе пасля нарады, праведзенай начальствам штаба, знаходзіўся камандуючы 4-ай арміяй фельдмаршал фон Клюге, аб якім гаварылі, што «ключы ад Масквы ў яго кішэні». Шафёр сказаў, што легкавым «мерседэсам» у Оршу не праедзеш, патрэбны ланцугі для колаў, а іх дагэтуль не прыслалі. На шчасце, сёння высветлілася, што Клюге сам прыехаў сюды праверыць адзін са сваіх штабаў. Зомбах патэлефанаваў яму і папрасіў удзяліць трыццаць мінут па вельмі важным пытанні. І ў адказ пачуў:

— Вельмі рады буду бачыць вас, палкоўнік.

Неўзабаве Зомбах быў у фон Клюге.

— У нас здарыўся канфлікт з тутэйшым начальствам СД, — пачаў Зомбах. — Раптам, не папярэдзіўшы нас, яны ліквідавалі паблізкі лагер ваеннапалонных, з якога мы чэрпалі неабходныя нам кадры.

— Што значыць ліквідавалі? — спытаў Клюге.

65

— Проста вывезлі кудысьці на захад.

Клюге павярнуўся да століка з тэлефонам і ўзяў адну з трубак. — Палкоўнік Гашке? Тут — Клюге. Чаму ліквідавалі мясцовы лагер ваеннапалонных? Так... так... Добра. — Ён палажыў трубку і павярнуўся да Зомбаха. — Лагер, аказваецца, не ліквідаваны, адсюль толькі вывезлі кантынгент, каб мець магчымасць на гэтым месцы пабудаваць зімовыя баракі. Будаўніцтва закончыцца праз месяц, і лагер зноў будзе напоўнены. Вас гэта ўладжвае?

— Але нам ужо зараз неабходна безупыннае паступленне палонных.

— А лагер пад Гомелем? Гэта ж зусім недалёка.

— Але і не блізка... — засупярэчыў Зомбах. — Калі лагер побач, мы маем магчымасці весці там паўсядзённыя назіранні. А паездкі ў Гомель могуць зрывацца з-за тых жа снежных заносаў, з-за якіх я не змог учора прыехаць да вас у Оршу.

— Так, рускія ў поўным сэнсе могуць называць зіму другім фронтам, — сказаў Клюге.

— Няўжо яна так моцна ўскладніла нашы дзеянні? — асцярожна спытаў Зомбах.

— Вельмі, — даверліва, як добраму сябру, сказаў Клюге. — Церпіць ад яе і тэхніка і асабліва людзі. За апошнія два дні маем сотні абмарожаных салдат.

— Значыць, гэта факт? — спытаў Зомбах. — А я падвергнуў сумненню данясенне свайго агента.

— Дарэмна. Гэта ў Берліне павінны ведаць.

66

ТРЫБУНА *чытачоў*

Што купляе вёска для хатняй гаспадаркі

«Самапомоц Хлопска» падала цікавыя дадзеныя аб закупах вёскі на мэты, не звязаныя з сельскагаспадарчай прадукцыяй, зробленых у трох кварталах 1963 года. Адзначаецца далейшы рост запатрабавання на прамысловыя вырабы, асабліва для хатняй гаспадаркі і неабходныя на штодзень для сям'і. Расце попыт на ацынкаваны і алюміневы посуд. Аднак гэтых вырабаў усё яшчэ нехапае, бо прамысловасць не выконвае ўзятых на сябе абавязкаў у гэтай галіне ў адносінах да вясковай спулдзельчасці.

Аб большай сучаснасці хатняй гаспадаркі на вёсках свелчыць значнае павелічэнне продажу такіх вырабаў, як халадзільнікі, электрычныя пральныя машыны, электрычныя пыласосы. Зменшыўся продаж мыла і мыльных парашкоў, што звязана з недастатковай іх колькасцю ў крамах. Упершыню значна ўзрасло запатрабаванне на парфумерна-касметычныя вырабы. Продаж іх павялічыўся на 12 млн. зл.

Нягледзячы на недахоп фінансавых сродкаў, працягваецца будаўніцтва сучасных вясковых крамаў: ужо аддана ў карыстанне 400, а ў бліжэйшыя месяцы пачне працу яшчэ 1000. (АР)

Трацім азот і купляем... азот

(Працяг са стар. 5)

сухі і лёгкі. Штодзень падкідаем па 2—3 кг на адну жывёліну і стольківі ж саломы. Ад гэтага маем падвойную карысць: эканомім салому і атрымліваем добры гной. Торф паглынае азот і такім чынам забяспечвае гной ад страты азоту. Такія шанцы нельга адкідаць. Гной можна перахоўваць двума спосабамі: пад жывёлай і на гнаёўні. У вялікіх і глыбокіх хлявах гной можна пакідаць пад жывёлай. У такім выпадку страты азоту невялікія, але гэта патрабуе шмат падсцілкі і шкодзіць здароўю жывёлы, бо ў паветры тады высокая канцэнтрацыя аміяку.

У сучасных гаспадарках у нас і за граніцай перахоўваюць гной на гнаёўнях. Гэта не абы-як раскіданыя кучы (як яшчэ часта думаюць), а спецыяльна падрыхтаванае месца з дном і бакамі. Выконваецца яно з бетону, камення і цэглы, а часам з гліны (тады таўшчыня сценкі 30—40 см). Гной укладваецца раўнамерна, пластамі па 20 — 25 см і прысыпаецца зямлёй (10—12 см). Пасля двух месяцаў гной можна вывозіць на поле. У такіх кучах гной можа ляжаць і даўжэй, асабліва пры нізкай тэмпературы, калі працэсы ферментацыі працякаюць вельмі павольна.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

МОСТ ПАМІЖ МОРАМІ

(Працяг са стар. 6)

ларусі — адна ля горада Масты, другая — каля Гродна. У басейне Прыпяці будзе асушана больш чатырох мільёнаў гектараў балот. На Палессі будзе зроблена 9 велізарных вадасховішчаў. Гэта дасць магчымасць рэгуляваць водны рэжым на Палескай нізіне. Апрача гэтага вадасховішчы стануць выдатнымі рыбнымі фабрыкамі і апорнымі пунктамі паліўнога земляробства.

Пабудаваныя уздоўж усяго канала гідраэлектрастанцыі прынясуць святло, а з ім разам і жыццё на беларускае Палессе. Рачулкі, цішыню якіх парушала толькі кваканне жаб, стануць цяпер трасай велізарных цеплаходаў.

ТАРАС ХАДКЕВІЧ

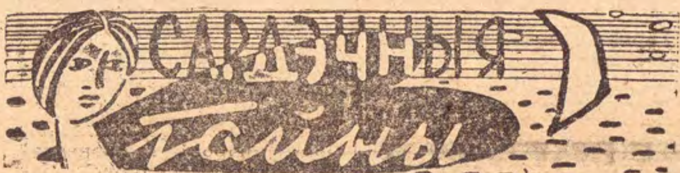
Прыяцель „Нівы"

Не толькі на словах. Належыць да тых, хто на справе гэта паказвае. Пісьманосцам працуе на поштце ў Старым Корніне. Раён яго дзейнасці — тры вёскі: Старое Корніна, Карыціск, Ягаднікі. На кожныя 100 жыхароў тут прыпадае 40 экземпляраў газет і часопісаў. Да найпапулярнейшых належыць «Ніва», наша «Ніва», — як кажа Міхал Тамашук, бо так завешча гэты энергічны наш знаёмы. Палі і дарогі засыпаны снегам. Ён іх прапірае, несучы ў хаты друкаванае слова, слова на роднай мове.

На здымку Міхал Тамашук. вл.

Фота Ул. Паўлючук

Дарагое Сэрцайка!

Жыву на вёсцы, маю 18 год. Закончыла 7 класаў, працую на гаспадарцы, памагаю бацькам. А цяпер хацела б вучыцца на якія-небудзь вечаровых курсах або запісацца ў танцавальны гуртох, бо вельмі люблю песні і танцы. Вельмі прашу цябе, парай, як гэта зрабіць.

На вёсцы вельмі сумнае жыццё, няма ні школы ні святліцы. Дзяўчат у нас некалькі ёсць, а хлопцаў вельмі мала, ды і тыя п'яныя прыходзяць на забаву і няма з кім танцаваць. А танцуючы, кураць папяросы. Адной дзяўчыне прапаліў хлапец папяросай блузку.

У нашай вёсцы ёсць дзяўчаты, якія вельмі прыгожа спяваюць. Мы хочам стварыць гуртох песні і танца. Ці гэта можна было б зрабіць? Дарагое Сэрцайка, парай мне, як гэта зрабіць. Вельмі, вельмі прашу цябе.

Люба з Гайнаўскага павета.

Дарагая Люба!

Калі ты хочаш паступіць на якія-небудзь вечаровыя курсы, дык думаю, што найлепш будзе, калі ты паступіш у школу сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Напэўна, такая вечаровая школа ёсць у суседніх вёсках.

А стварыць мастацкі гуртох у сваёй вёсцы — гэта справа простая. Раю звярнуцца да павятовага аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў вашым павеце (у Гайнаўцы ён размяшчаецца ў Доме Настаўніка). Там ёсць інструктар, які паможа вам арганізаваць гурток і падабраць рэпертуар.

Вельмі хвалю вашу задуму са стварэннем мастацкага калектыву і жадаю поспехаў у працы.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма

7 — 12.I.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 7—9.I. „Ich dzień powszedni" (polski), 10—12.I.

Кляшчэлі
„Przygody Munchhausena" (czeski), 7—9.I. „Torreador" (meksykański), 10—12.I.

Дубіны
„Poślubny rejs" (angl.), 11—12;

Нараў
„Gangsterzy i filantropi" (polski), 8—12.I.

Нараўка
„Chłopiec z Czarnego lądu" (angl.), 8—12.I.

Чаромуха
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 7—9.I. „Ich dzień powszedni" (polski), 10.—12.I.

Чыжы
„Trudne godziny" (radz.), 8—12.I.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Czerwone berety" (polski), 8—12.I.

Бранск
„Wąż morski Loch Ness" (angielski), 7—9.I. „Zbrodniarz i panna" (polski), 10—12.I.

Гродзіск
„Skradziono bombę" (rumuński), 11—12.I.

Орля
„Dwie sroki za ogon" (radz.), 8—12.I.

Райск
„Księga dżungli" (angl.), 8—12.I.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Spieniony nurt" (rumuński), 7—9.I. „Sprawa Niny B" (franc.), 10—12.I.

Міхалова
„Przygody Krosza" (radz.), 7—9.I. „Sprawa Niny B" (franc.), —9.I. „Diabelska przepaść" (czeski), 10—12.I.

Супрасль
„Dziki pies Dingo" (radz.), 7—8.I. „Weekendy" (polski), 9—10 I. „Kiermasz" (NRF), 11—12.I.

Чорна Беластоцкая
„Prawda" (franc.), 7—8.I. „Skłóceni z życiem" (USA), 9—10.I. „Pasażerka" (polski), 11—12.I.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Królewskie dzieci" (NRD), 7—9.I. „Sprawa Niny B" (franc.), 10—12.I.

Мілейчыцы
„Zemsta zza grobu" (franc.), 7—8.I. „Biedna ulica" (bułg.), 9—10.I. „Następcy tronów" (włoski), 11—12.I.

Нурэц
„15.10 do Jumy" (USA), 7—9.I. „Opowieść o prawdziwym człowieku" (radz.), 10—12.I.

Сідра
„Ludobójcy" (szwedzki), 7—9.I. „Kozara" (jugosł.), 10—12.I.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Poste-Restante" (rumuński), 7—9 I. „Król Maciuś I" (polski), 10—12.I.

Сухаволя
„Siedem nianiek" (radz.), 7—9.I. „Jak być kochaną" (polski), 10—12.I.

Шудзялава
„Zmartwychwstanie" s. I i II (radz.), 8—12.I.

Янаў
„Po latach" (radz.), 7—9.I. „Przystanek — komisariat" (węgierski), 10—12.I.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Jons i Erdme" (NRF), 11—12.

Новы Двор
„Kwiecień" (pol.), 11—12.I.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł, kwartalnie — 7.20 zł półrocznie — 14.40 zł. rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51 Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $. w Europie, 5 $ — w USA.
Nakład 5458 Błtk A-3

— Але стаўка, напэўна, ведае ўсё, — засупярэчыў Зомбах, ужо пачынаючы здагадвацца аб прычынах прыязнасці фельдмаршала. — А вы ж са стаўкай трымаеце сувязь пастаянна.

— Трымаю, трымаю, але ў нас няма прывычкі дакладваць стаўцы аб падобных непрыемных справах, — раздражнена сказаў Клюге. — Але калі і вы таксама будзеце маўчаць, гэта будзе падобна на змову глухіх.

Цяпер Зомбах ужо канчаткова зразумеў, чаму Клюге такі ветлівы: вырашыў высветліць, ці данесць фюрэру разведка аб тым, аб чым сам ён паведамляць не адважваецца.

— Аб цяжкасцях у час асенняга бездарожжа мы паведамлялі рэгулярна, — сказаў Зомбах, вырашыўшы крыху абнадзеіць Клюге.

— Магу вам за гэта толькі падзякаваць. Дарэчы, ці дакладныя вашы даныя аб тым, што рускія падцягваюць да нашага раёна свежыя і вялікія рэзервы?

— Цалкам. Даныя двойчы правераны і пацверджаны некалькімі агентурнымі пунктамі.

— Фюрэр аб гэтым таксама ведае?

— Зразумела.

— Цяпер, як ніколі, фюрэру патрэбна абсалютна дакладная і рэгулярная інфармацыя аб нашым фронце. Вам, напэўна, вядома, палкоўнік, што нядаўна я быў у канфлікце з фельдмаршалам Боккам па прычыне тактычнай мэты групы «Цэнтр». Я прытрымліваўся першапачатковых планаў фюрэра, каб нашы арміі спыніліся на рацэ Дзясне, а

67

выхад на Маскву ажыццявіць з поўдня. Але затым перамагла пазіцыя Браўхіча і войскі «Цэнтр» атакуюць Маскву. Браўхіч пераканаў фюрэра. А для нас, салдат, загад ёсць загад — мы, не лічачыся ні з чым, рвемся наперад. Не лічымся мы і з паведамленнямі, што рускія падцягваюць рэзервы.

— Дык і контрнаступленню рускіх, — сказаў Зомбах, — перашкаджаюць тыя самыя зімовыя ўмовы.

— Вы так думаеце? — з іроніяй спытаў Клюге. — У рускіх ёсць вельмі трапная пагаворка: «Дома і сцены дапамагаюць». А мы тут у гасціх, палкоўнік... Вашы агенты... там... не празяваюць моманту, калі гатоўнасць рускіх да контрудару стане рэальнай?

— Не павінны.

— Я часам думаю аб гэтых вашых людзях. Адважны народ. І я чуў, усе яны рускія? Гэта праўда?

— Так. Амаль усе.

— Таямнічая нацыя, слова гонару, таямнічая!

— Чаму? — спытаў Зомбах. — Людзі, якія любяць рызыкоўную прафесію разведчыка, ёсць у кожнай нацыі. І мы добра плацім тым, хто добра працуе. Памятаеце нашы зводкі па раёну Гжацк—Вязьма?

— Як жа! — ажывіўся Клюге. — Гэта была каштоўная інфармацыя. Сіламі адной дывізіі я зрабіў тое, на што збіраўся кінуць амаль усю армію. Гэта быў прыклад дасканалага кантакта арміі і разведкі.

68

— Імкненне да такога кантакту павінна быць сталым і ўзаемным, — сказаў Зомбах. — Вельмі прыкра, калі сутыкаешся з незразуменнем нашых задач.

— Што я магу зрабіць для вас?

— Ці не можаце вы загадаць, каб, пакуль тутэйшы лагер будзе пабудаваны, мы атрымлівалі палонных непасрэдна ад войска?

— Добра, гэта зраблю. У сваю чаргу, просьба да вас: будзьце да канца сумленнымі ў зводках, якія даходзяць да стала фюрэра. Вы зразумелі мяне?

— Цалкам.

— Армія не забудзе гэтай вашай дапамогі ёй.

Зомбах вярнуўся ў «Сатурн» у добрым настроі. Гутарка з Клюге атрымалася цікавай. Трэба неадкладна паведаміць аб ёй Канарысу, падкрэсліўшы просьбу Клюге адносна сумленнага інфармавання фюрэра.

Зомбах зайшоў у кабінет свайго намесніка Мюлера і расказаў яму аб сустрэчы з Клюге. Ён расказаў усё, апрача таго, што збіраўся падкрэсліць у данясенні Канарысу.

— Калі ім робіцца дрэнна, яны ўспамінаюць аб разведцы, — з'едліва сказаў Мюлер. — Здаецца, яшчэ стары Ніколаі сказаў, што армія любіць дзяліцца з разведкай толькі паражэннямі.

— Нядрэнна сказана, — усміхнуўся Зомбах. — Што новага?

— Андросаў дакладвае, што ў яго ёсць, як ён сказаў, цікавы і вельмі каштоўны экземпляр.

(Працяг за тыдзень)

69

Новы год.

ПАДБАДЗЁРЫЎ

Малады чалавек, які спазняўся на поезд, звяртаецца да селяніна:

— Ці вы нічога не маеце супраць, калі я прайду цераз ваша поле, каб паспець на поезд 6.45?

— Зразумела, не. Але калі мой бык убачыць вас, вы паспееце на поезд, які адыходзіць у 6.15.

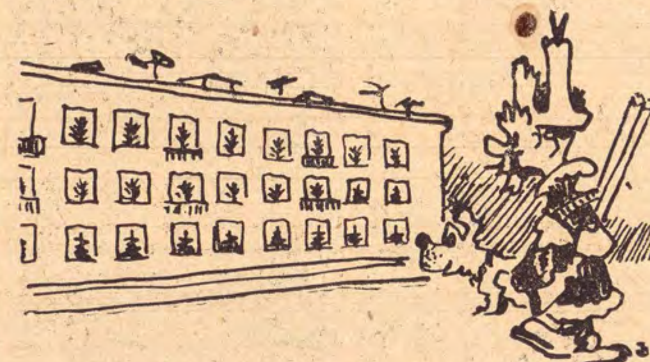

Сяляне спыталі прыезджага:

— Вы да нас упаўнаважаным ці па справе?

Без слоў.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Галі Свентахоўскай і Мечыслава Асінскага** з Беластока, **Жэні Астапчук** з Кавелы, Гайнаўскага павета, **Людмілы Свентахоўскай** з Малых Тынявіч, Гайнаўскага павета, **Ніны Вакулы** з Меляшкоў, Беластоцкага павета, **Аляксандра Антончыка** са Страшава, Беластоцкага павета, **Анны Грыгарчук** з Беластока, **Зіны Барыловіч** з Фальваркаў Тыльвіцкіх, Беластоцкага павета, і **Спяпана Граматовіча** з Гайнаўкі змяшчаем папулярную савецкую песню

У ГРАНИЦЫ

Над рекой туман,
За рекой граница.
Ну-ка, друг баян,
Что-то мне не спится...
Вспомним дом родной далекий,
Под окошком вязы,
Где встречались,
Где расстались
С милой черноглазой.

Припев:

Жди меня, моя Маруся,
Чаще шли приветы,
Скоро я к тебе вернуся,
Не весной, так летом.

Над рекой туман,
За рекой граница.
Песня льется вдаль,
Улетает птицей.
Улетай, голубка песня,
К милой на крылечко,
Дорогое,
Золотое
Передай словечко!

Припев.

Над рекой туман,
За рекой границ',
Может, там, в кустах,
Рыщет враг волчицей...
Только в край наш — знай, подружка, —
Зверю не прорваться,
А прорвется,
Так придется
С пулей повстречаться!
Припев.

У Навагодні вечар

На ганку пачуўся тупат, потым стукнула клямка.

— Мы пакалядаваць прыйшлі! — раздалося з адчыненых дзвярэй.

— Абыйдуся! — заявіла гаспадыня. — Мінулым разам калядуючыя з сенцаў гаршчок смятаны сперлі.

— Мы, цётачка, не такія.

— Ведаю, якія!

Крокі аддаліліся і зноў залягла цішыня. Ненадоўга. Грукнула брамка і заскрыпеў ганак.

— Хто там?

— Сеем, павяваем, з Новым годам паздраўляем! — адазваўся хор галасоў.

— Вейце з маіх вачэй, лодыры!

— Пшанічкай пасыплем, будзе хата багата, — спакушаў голас за дзвярыма.

— Вось я зараз вымалачу з вас пшаніцу! — пагразіла гаспадыня, хапаючы качаргу і выбягаючы ў сені.

Тупат уцекачоў вярнуў гаспадыню ў хату.

— Навошта пенішся, гэта стары звычай, — заўважыў гаспадар, нацягваючы кажух.

— Развядуць лужыны на падлозе, нанясуць гразі, — вытлумачыла гаспадыня і спытала: — Ты куды?

— Калядаваць.

Гаспадыня не паспела апамятацца ад такога адказу, як за мужам захлопнуліся дзверы.

— Маладыя вар'яцеюць, а старых чэрці круцяць, — сказала гаспадыня і, хрысцячы рот, зашаптала: — У небе ўрачыста, а ў мяне імя нячыстага на вуснах... Цур, цур, сатана!..

Неўзабаве пачуўся востры свіны піск, за акном замільгала свіное рыла.

«Няйначай, нашага вепрука выцягнулі, абармоты», — мільганула думка ў гаспадыні. Схапіўшы вілкі, яна выбегла на ганак.

Бледны месяц выглядаў з-за даха свірна. Ад хлява адлучыўся чорны сілуэт каровы. Перад каровай вілося і кувыркалася чарцяня. Карова ішла на задніх нагах, перабіраючы ў паветры пярэднімі.

У гаспадыні дух сперла. Выпусціўшы вілкі, яна рэзка ўскочыла ў сені, засоўваючы за сабою драўляную калодку.

У кухні, адчуўшы слабасць у нагах, гаспадыня прысела на табурэтку. У гэты момант у коміне загрукатала, а ў печы загойсалі вясёлыя іскры.

Гаспадыня навалілася цяжарам свайго цела на пячную засланку і зашаптала: «Згінь, згінь, сатана! Грахі мае цяжкія, — у такі вечар успомніла чорта, а ён тут як тут з'явіўся па першаму выкліку.»

Удары бота ўстрасянулі дзверы і голас гаспадара прасачыўся ў хату: «Заперлася на тры спусты, адчыняй, не дурэй!» Калі гаспадыня расказала мужу аб усім, той адказаў: «Не ваюй супраць народнай традыцыі і не набярэшся страху.»

Ведаў гаспадар, што сын з сябрамі выцягнуў са свірна каровіну скуру. «А за феерверк у коміне надзяру вушы. Навошта лазіць па коўзкім даху», — вырашыў гаспадар і шырока пазяхаючы, зняў кажух.

З цемры за вокнамі даносіліся вясёлыя галасы. Магчыма, гэта Новы год з'явіўся на вясковай вуліцы.

Дзядзька Лявонка

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

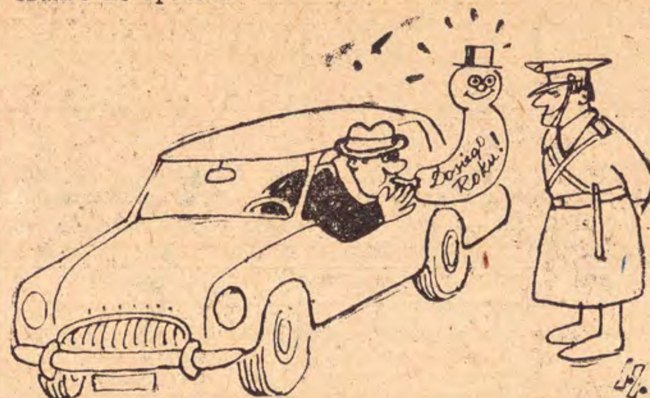
Зімою вецер пахне марозам.

Справядлівасць — мачаха несправядлівасці.

Злосны хацеў зашчаміць зубы і ўкусіў сябе за язык.

Прасіў бедны ў багатага, а цяпер багаты просіць у беднага.

Пад клёнам жалудоў не назбіраеш, а з чужога свайго не зробіш.

Думкі супадаюць

Гордая маці гаворыць настаўніку:

— Маё дзіця — геній. У яго столькі арыгінальных ідэй, ці не праўда?

— Так, — адказвае настаўнік, — асабліва калі справа даходзіць да правапісу.

Не толькі дурныя, а і разумныя людзі робяць дурное, але першым гэта лягчэй даецца.

Без слоў.

Уладзімір **КОРБАН**

БЕЗ РАДЗІМЫ

Байка

І трэба ж так было адбыцца,
Што ў час вялікай навальніцы
Занесла дзятла мірнага за свет.
А там ужо й каршун-сусед
Успеў на дрэва пасяліцца.
Яго таксама ў час бяды,
Як ён даводзіў сам, пад крылы
Магутным ветрам падхапіла
І вось закінула сюды.
Сумуе дзяцел наш — часіна злая.
Адзін за морам — хоць ты плач.
Ні хаты, ні сям'і сваёй не мае.
Мясцовы гаспадар крумкач
Хваёвых шышак церабіць не дазваляе.
Для дзятла тут адзіныя харчы, —
Ля кухні крумкачыныя аб'едкі.
Але й за пачастунак гэткі
Старайся, па замежнаму свішчы.
«Не, — кажа ён суседу, — не стрываю.
Дадому трэба мне ляцець.
І новы год чарговы наступае,
І там сям'я мяне чакае.
А тут не дзіва й адубець
Ад гэткага жыцця, ад гэткай ежы».
«А ты адкуль?» — спытаў каршун.
«Я з Белавежы».
«Так, так. Параіць не магу
Нічогачкі табе я ў гэтым разе.
Адно ты толькі май на ўвазе:
Як з'явішся дамоў, — заганяць у тайгу,
Не ўбачыш ні сям'і, ні роднай хаты».
«А ў чым я вінаваты?»
«Віну, брат, знойдуць, я табе скажу,
Прыцісnуць, што не зможаш адмаліцца.
А дзе, спытаюць, быў ты ў навальніцу?
Махнуў, нягоднік, за мяжу? —
Дык вось і атрымай, бадзяга!»
Счарнела ўся душа у дзятла ад тых слоў,
Але, падумаўшы, да вываду прыйшоў:
«Жыць без радзімы блага.
А довад каршуноў
Не мае слушнае падставы.
У каршуна зусім другія справы, —
Яму вяртацца нельга ў родны бок.
Бо ён там надрапежнічаў і ўцёк,
Таму і круціцца, — адказваць трэба.
А дзятлу што?» — узняўся ў неба,
У родны край накіраваў палёт.
Ён дома сустракаў з сям'ёю новы год, —
Ніхто там да яго і не чапляўся.
Каршун жа за мяжой застаўся.
І зараз крумкачу глядзіць у рот.

* * *

Нямала за мяжу у часы вайны
Загнаў фашызм людзей бесчалавечна.
Вяртайцеся дамоў! — мы кажам ім сардэчна.
Ды ёсць між імі каршуны,
Якіяназладзейнічалі дома,
Адказнасці баяцца, і, вядома,
Пра нас хлуснёю плявузгаюць яны,
У душы чыстыя атруты сеюць семя,
Паганцы без радзімы і без племя.

